

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

SMLOUVY ODVÁŽNÉ

Zpracovala: Iveta Kovalová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Alexander Šíma

Plzeň 2019

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a všechny použité prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, jsem vyznačila způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 18. září 2019

Iveta Kovalová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce JUDr. Alexanderovi Šimovi za jeho ochotu poskytnout svůj čas, rady a zkušenosti při zpracovávání této diplomové práce.

Seznam zkratek

ABGB - Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, účinný od 1. 1. 1917 do 31. 12. 1965

ČR - Česká Republika

ESD - Evropský soudní dvůr

EU - Evropská unie

LZPS – Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění

NS ČR – Nejvyšší soud České Republiky

OSŘ - Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, v platném znění

OZ - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (**Zkratkou OZ se vždy míní tento občanský zákoník s účinností od 1. 1. 2014, v jiném případě je vždy zmíněn celý název občanského zákoníku.**)

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

sp. zn. – spisová značka

TZ - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

ÚS ČR – Ústavní soud České Republiky

Zákon o loteriích - Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, účinný do 31. 12. 2016

ZHH - Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, v platném znění

ZPPV - Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění

ZPS - Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, v platném znění

Obsah

Předmluva	1
1. Stručný vývoj občanského práva jako odvětví práva soukromého	2
1.1. Vývoj právní úpravy odvážných smluv v kontextu vývoje občanského práva na našem území.....	4
2. Závazkové právo obecně	8
2.1. Některé zásady významné pro závazkové právo	10
2.2. Pojem a vznik závazku	13
2.3. Smlouva.....	15
3. Smlouvy odvážné	16
3.1. Druhy odvážných smluv.....	19
3.1.1. Sázka.....	21
3.1.1.1. Neplatnost sázky.....	22
3.1.1.2. Vymahatelnost výhry.....	24
3.1.1.3. Soudní moderační právo, pohledávky ze zápůjčky nebo úvěru poskytnutých pro účely sázky a jejich zajištění.....	26
3.1.2. Hra.....	28
3.1.2.1. Rozdíl mezi sázkou a hrou.....	30
3.1.2.2. Zručnost a tělesná cvičení.....	31
3.1.3. Los.....	33
3.1.3.1. Los jako způsob rozhodnutí sporu, rozdělení společné věci nebo rozhodnutí hlasování	35
3.1.4. Pojištění.....	38
3.1.4.1. Základní pojmy	40
3.1.4.2. Pojistná smlouva.....	44
3.1.4.2.1. Forma a náležitosti pojistné smlouvy.....	46
3.1.4.3. Formy a druhy pojištění.....	48

3.1.5.	Závazky ze zaopatřovacích smluv	52
3.1.5.1.	Důchod	53
3.1.5.2.	Výměnek	58
3.1.6.	Dědická smlouva	62
3.1.7.	Smlouva o zcizení dědictví	65
4.	Exkurz - sázky, hry a loterie jako hazardní hry podle zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách	67
4.1.	Sázka	71
4.2.	Hra	72
5.	Exkurz - hazardní hry z hlediska práva Evropské unie	73
	Závěr	76
	Závěrečné resumé	77
	Final resume	78
	Klíčová slova	79
	Keywords	80
	Seznam použité literatury a pramenů	81

Předmluva

Odvážné smlouvy jako téma pro svou diplomovou práci jsem si vybrala z důvodu osobního zaujetí pro tuto věc. Odvážné smlouvy se oproti jiným závazkově právním vztahům vyznačují mnohými specifiky. V některých případech dokonce nemusí být na první pohled zcela jasné, zda se jedná o odvážnou smlouvu, nebo nikoli. Mezi typické odvážné smlouvy patří zejména hry, sázky, loterie nebo pojištění. Patří sem ale i jiné instituty, za určitých podmínek například také darovací smlouva nebo smlouva o důchodu. Abych mohla definovat odvážné smlouvy a určit jaké instituty a za jakých podmínek mezi ně lze řadit, je důležité, abych zmínila také historický vývoj právní úpravy těchto smluv.

Jako cíl této práce si dávám nejen seznámení veřejnosti, ať již laické, nebo právnické, s instituty odvážných smluv, ale také prohloubení svých vlastních studijních znalostí v této oblasti. Jelikož vývoj právní úpravy odvážných smluv byl poměrně rozmanitý, kdy s postupem času jednotlivé instituty přibývaly, později naopak upadaly v zapomnění a opět se obnovovaly, je tato diplomová práce vypracovávána z několika různých pohledů.

První část práce obsahuje stručný exkurz do historického vývoje odvážných smluv a objasnění otázky, jak vlastně tyto smlouvy vznikly nebo odkud a z jaké doby pochází.

Práce obsahuje také komparaci právní úpravy odvážných smluv v souvislosti s historickým vývojem této právní úpravy. Obsahuje tedy komparaci několika znění občanských zákoníků, jak se postupem času měnily a jak se s nimi měnily i samotné odvážné smlouvy.

Na našem území nebyl vždy čistě český občanský zákoník, zabývám se tedy i občanským právem československým nebo rakouským.

Další část se vztahuje k aktuálně účinné právní úpravě, tedy k tomu, jak je právní úprava odvážných smluv zakotvena dnes.

Část práce zmiňuje také hry a sázky upravené veřejným právem, tedy hazardní hry, které se v některých znacích podobají sázkám a hrají jakožto institutům soukromého práva.

1. Stručný vývoj občanského práva jako odvětví práva soukromého

České občanské právo navazuje na římské právo soukromé. Římské právo bylo vůbec prvním právním systémem moderní společnosti fungující na určitém modelu tehdejší tržní ekonomiky. Římské právo bylo dokonalým právním systémem, jehož znalost je nezbytná k pochopení účelu a významu dnešního soukromého práva. Římské právo také bylo prvním organizovaným právem s právními pojmy a definicemi, z níž spousta z nich se v upravených formách používá do dnes.¹

Prvním impulsem k rozdělování práva soukromého a práva veřejného byla díla římského právníka Ulpiána, který poprvé vymezení tyto dva pojmy, přičemž soukromé právo se týkalo jednotlivých osob, zatímco právo veřejné upravovalo římský stát jako celek. Zpočátku tomuto dělení nebyla věnována příliš velká pozornost, to se změnilo až s příchodem glosátorů a v souvislosti s recepcí římského práva, dále také díky právním textům císaře Justiniána, tzv. Digestům.²

Digesta byla rozsáhlou kodifikací římského práva, která vznikla právě za vlády byzantského císaře Justiniána. Glosátoři byli vlastně první opravdoví římscí právníci, kteří rozvíjeli a předávali dále právní vědu. Jejich nástupci byli komentátoři. Recepce římského práva se rozumí dlouhodobý proces ve společnosti, spočívající v prolínání římského práva do moderního právního řádu a přejímání římských právních principů a zásad. Římské právo mělo velký význam pro vytvoření moderního právního řádu a právního povědomí.³

Co se týče pramenů soukromého práva, právo pocházelo v prvopočátcích od panovníků, přičemž bylo šířeno právníky, ať již glosátory, komentátory nebo jinými. Později byly zakládány i různé sněmy, obdoby dnešního parlamentu, kde byly již demokratičtější způsobem přijímány tehdejší zákony. Dále byly vydávány předpisy městské nebo soudcovské, vznikající precedentně

¹ KADLECOVÁ, Marta; SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 279 s. ISBN 978-80-7380-041-3. Str. 13.

² ADAMOVÁ, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 136 s. ISBN 80.7179-283-7. Str. 1.

³ ADAMOVÁ, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 136 s. ISBN 80.7179-283-7. Str. 10.

z rozhodovací činnosti soudů. Vznikala i řada kodifikací, přičemž moderní kodexy rozdělené podle právních odvětví vznikaly až kolem 18. – 19. století.⁴

Pro naše (a mnohé další) aktuálně účinné občanské právo má velký význam tehdejší rakouský Všeobecný občanský zákoník z roku 1811, dále jen ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), kterým se mnohé právní řády inspirovaly.

⁴ ADAMOVÁ, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 136 s. ISBN 80.7179-283-7. Str. 7-8.

1.1. Vývoj právní úpravy odvážných smluv v kontextu vývoje občanského práva na našem území

Už od počátku byly **odvážné**, neboli **aleatorní smlouvy**, takové smlouvy, jejichž podstatným znakem bylo vždy nějaké riziko. Nejtypičtějším a nejstarším příkladem odvážných smluv jsou **hry**. První zprávy o hrách na našem území pochází už z dob osídlení Kelty, tedy z dávné historie doby železné, kdy Keltové kolem roku 400 př. n. l. ovládli naše území. Z dob jejich nadvlády na našem území se dochovaly archeologické nálezy dokládající, že byly na našem území uskutečňovány hry. Jednalo se zejména o hrací kameny z různých materiálů. Na herní historii navázali pozdější příchozí Slované v dobách 5. a 6. století. Nejvíce hracích kamenů bylo archeology nalezeno z dob Velké Moravy.⁵

Hra s kameny nebo s kostkami byla velmi oblíbená také u sousedních Germánů a v Čechách se ujal název, který možná znají ještě i děti v dnešní době. Jedná se o název nynější deskové hry vrhcáby. Už v 11. století hráli lidé kostky a s příchodem 14. století přišla také éra karetních her.⁶

První psané právní úpravy regulující **hazardní hry** se začaly objevovat v souvislosti s městskými předpisy, kdy větší města vydávala pro své obyvatelstvo městské zákony. Města tedy začala vydávat tzv. herní řády, každé město trochu odlišně. V některých městech byly stanoveny tresty za hraní falešné hry, jinde byla úprava opačná, kdy bylo stanoveno, jaká hra je poctivá. Později se začala objevovat i právní úprava ucelenější, vztahující se na větší část území, například Kodex Majestas Carolina z let 1350 - 1351, který byl návrhem zemského zákoníku. Hry byly zakotveny i v Českém zřízení zemském z roku 1549.⁷

S dalším rozvojem začaly být hry vnímány, tak jako v dnešní době, jako forma hazardu a bylo zapotřebí prohloubení právní regulace. Za vlády Marie Terezie a Josefa II. v 18. století bylo vydáno několik císařských patentů o trestání hazardních her. Naproti tomu se úprava týkala ale i dovolených hazardních her

⁵ RAJCHL, J., KRAMÁŘ, K., MALÍŘ, J. *Právní aspekty hazardních her*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 480 s. ISBN 978-80-7552-646-5. Str. 49.

⁶ ADAMOVÁ, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. S. 136. ISBN 80.7179-283-7. Str. 62.

⁷ RAJCHL, J., KRAMÁŘ, K., MALÍŘ, J. *Právní aspekty hazardních her*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 480 s. ISBN 978-80-7552-646-5. Str. 49.

a vznikaly první herny.⁸

Přehlednější úprava her a další formy odvážných smluv vznikaly s kodifikací občanského práva. Prvním občanským zákoníkem přehledně zmiňujícím odvážné smlouvy je Všeobecný občanský zákoník z roku 1811. Ten začleňuje mezi odvážné smlouvy tradičně hru, ale dále již odlišuje i **sázky, losy a tržové smlouvy**.⁹

Další odvážnou smlouvou podle tohoto zákoníku byla také tzv. **koupě naděje**, což byla tržová smlouva zakládající naději, že v budoucnu vznikne nějaká věc (užitky nějaké věci), na kterou vznikne nárok kupujícímu naděje. Dalším zvláštním typem odvážné smlouvy byla tzv. **koupě kusu**. V tomto případě se jednalo o koupi části pozemku s tím, že kupující tady bude dolovat za dodržování horních zákonů a bude doufat, že narazí na rudnou žílu. Odvážnou smlouvou byla také **koupě dědictví**, která spočívala v tom, že kupující smlouvou kupoval budoucí dědictví, aniž by mu byla přesně známá jeho výše, i s rizikem, že dědictví, které získá, bude předlužené. Podobně jako dnes existovala i **smlouva o doživotním důchodu**. Další smlouvou byla **diferenční smlouva**, která vznikla v souvislosti s burzami. Jednalo se o formu jakéhosi investování. V 19. století byla na území Čech a Moravy uzákoněna také **pojišťovací smlouva**, jejíž prvopočátky však sahají až do 12. století na Island.¹⁰

Zajímavostí je, že závazky z her byly ve svých počátcích žalovatelné. Jedním z důvodů proč byla jejich vymahatelnost postupně oslabována, až byla nakonec úplně vyloučena, byla přemíra uskutečňování hazardních her a z toho plynoucí záplava žalovaných dluhů.¹¹

ABGB, vyhlášený císařským patentem č. 946/1811 Sb., byl zákoník, který jako první obsahoval komplexní úpravu odvážných smluv, tedy nejen her. Také od sebe odlišoval jednotlivé druhy těchto smluv. Tato úprava byla obsažena ve 2. dílu zákoníku, v hlavě XXIX. Hlava byla pojmenována „**O smlouvách odvážných**“. První ustanovení této hlavy, tedy § 1267, definuje, co jsou to odvážné smlouvy.

⁸ RAJCHL, J., KRAMÁŘ, K., MALÍŘ, J. *Právní aspekty hazardních her*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 480 s. ISBN 978-80-7552-646-5. Str. 50.

⁹ BÍLÝ L. JIŘÍ. *Právní dějiny na území České republiky*. Vysokoškolské učebnice. Linde Praha a. s. 2003. 474 s. ISBN 80-7201-429-3. Str. 418.

¹⁰ BÍLÝ L. JIŘÍ. *Právní dějiny na území České republiky*. Vysokoškolské učebnice. Linde Praha a. s. 2003. 474 s. ISBN 80-7201-429-3. Str. 419.

¹¹ BÍLÝ L. JIŘÍ. *Právní dějiny na území České republiky*. Vysokoškolské učebnice. Linde Praha a. s. 2003. 474 s. ISBN 80-7201-429-3. Str. 420.

Ustanovení § 1269 vyjmenovává jejich jednotlivé druhy tak, že:

„Smlouvy odvážné jsou: sázka, hra a los; všechny smlouvy trhové i jiné, které byly sjednány o právech očekávaných, nebo o budoucích, ještě nejistých věcech; dále doživotní důchody; společenské zaopatřovací ústavy; konečně smlouvy pojišťovací a o zástavních zápůjčkách na lodi.“

Dalším kodexem rozvíjejícím odvážné smlouvy byl Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937. Tento zákoník nebyl sice nikdy přijat, ovšem má velký inspirativní význam. Obsahoval ve své hlavě XL., pojmenované jako „**Sázka, hra a smlouvy podobné ustanovení o sázce, hře a o diferenční hře**“, úpravu další odvážné smlouvy – **diferenční hry**. Diferenční hra byla definována v § 1114:

„Diferenční hrou jsou smlouvy o cenných papírech nebo o zboží, při kterých z poměrů, jež oběma stranám při uzavření smlouvy byly nebo musily být známy, je zřejmé, že k dodání a převzetí těchto věcí dojíti nemá, nýbrž že jde jediné o získání rozdílu mezi jejich cenou smluvenou a jinou jejich cenou budoucí. Je míti za to, že nejde o diferenční hru, když komisionář provedl řádně příkaz.“

V tomto Vládním návrhu v ustanovení § 899 a následujících jsou upraveny také **trhové smlouvy**. Zajímavé na tomto Vládním návrhu je to, že v hlavě XXXIX. upravuje **důchod** a kromě něj už také komplexně zmiňuje **výměnek**. Ustanovení § 1096 o výměnku velmi připomíná to dnešní (§ 2707 OZ). Na tomto příkladu je zřetelné, jak se občanskoprávní úprava, především při své poslední velké rekonstrukci, navrácí ke svým počátkům. To bývá někdy kritizováno ze stran laické veřejnosti pro nesrozumitelnost, zejména vzhledem k archaickým názvoslovím. Ustanovení § 1096 (Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937) zní:

„Vymíni-li vlastník nemovitosti, odstupuje ji někomu, pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva, sloužící k zaopatření, na doživotí nebo na jinou dobu neurčitou (výměnek) platí o tomto výměnku podle obsahu právního jednání, kterým byl zřízen, ustanovení o právech, z kterých se výměnek skládá, zejména ustanovení o důchodu a o služebnosti bytu. Vlastník může si také zřídit budoucí

výměnek zápisem takových práv do veřejných knih již před odstoupením nemovitosti.“

Dalším občanským zákoníkem v pořadí na našem území byl zákon č. 141/1950 Sb. Tento zákoník, oproti těm předešlým, odvážné smlouvy nikterak nerozvíjí, ale naopak velkou část léta vznikající právní úpravy odvážných smluv vůbec neobsahuje. Obsahuje prakticky jen velmi okleštěnou úpravu **smlouvy o důchodu** a úpravu **sázky a hry**. Například ustanovení o hře a sázce jsou pouze dvě (§ 504 a § 505) a pojednávají jen o nevymahatelnosti výher ze sázek a her (téměř doslovně jako dnešní OZ).

§ 504

(1) „Výhry ze sázky nebo ze hry nelze vymáhat; vymáhat nelze ani pohledávky z půjček poskytnutých vědomě do sázky nebo hry. Takové výhry a pohledávky nemohou být ani platně zajištěny.

(2) Los se posuzuje jako sázka nebo hra.“

§ 505

„Předchozí ustanovení neplatí, jde-li o výherní podnik, který provozuje stát nebo který byl úředně povolen.“

Zatím předposledním (československým) občanským zákoníkem je zákon č. 40/1964 Sb. Jedná se o zákoník, který byl účinný do 31. 12. 2013 (na Slovensku v novelizované formě účinný stále). Zpočátku to byl občanský zákoník socialistický, který obsahoval pouze omezenou úpravu některých institutů odvážných smluv. Sázky a hry se staly pouze inominátními smlouvami. V takové podobě platil zákoník až do 31. 12. 1991. Poté byla vydána novela, která navrátila do občanského zákoníku zvláštní úpravu sázky a hry. Ovšem opět v okleštěné podobě jako v občanském zákoníku z roku 1950, čítající pouze dvě ustanovení (§ 845 a § 846) a se třemi ustanoveními o smlouvě o důchodu (§ 842 - § 844). Takto strohá zůstala úprava až do účinnosti aktuálně účinného občanského zákoníku.¹²

¹² RAJCHL, J., KRAMÁŘ, K., MALÍŘ, J. *Právní aspekty hazardních her*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 480 s. ISBN 978-80-7552-646-5. Str. 54- 55.

2. Závazkové právo obecně

Závazkové právo, které se jinak nazývá také jako **právo obligační**, je součástí občanského práva, konkrétně se jedná o relativní majetková práva. **Relativní majetková práva** zakládají práva a povinnosti s účinky pro konkrétní smluvní strany, působí tedy tzv. *inter partes*. Oproti tomu **absolutní majetková práva** působí vůči všem, tzv. *erga omnes*.

Příkladem absolutních majetkových práv je vlastnictví, kdy vlastníkoví náleží absolutní ochrana jeho majetku před zásahy jiných osob. Absolutním majetkovým právům je sice přiznána absolutní ochrana, ovšem v některých případech může být jejich výkon ze zákonných důvodů omezen. Právním základem pro omezení vlastnického práva je čl. 11, odst. 3 LZPS, kde je stanoveno, že vlastnictví zavazuje a že nesmí být zneužito na újmu práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Dále nesmí výkon vlastnického práva poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Vlastnické právo lze i omezit, nebo dokonce vyvlastnit. To je možné také jen na základě zákona a za náhradu.

Co se týče relativních majetkových práv, typickým závazkovým vztahem je vztah mezi věřitelem na jedné straně a dlužníkem na straně druhé.

Základní právní úprava relativních majetkových práv je obsažena ve čtvrté části zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen OZ). Tato část čtvrtá se dělí do čtyř hlav:

- Hlava I. - obecná ustanovení o závazcích. Tedy ustanovení o jejich vzniku, obsahu, smlouvě a další.
- Hlava II. - závazky plynoucí z právních jednání. Tedy například darování, koupě, směna, pacht, zápůjčka a další.
- Hlava III. - závazky vzniklé v důsledku deliktů, to znamená povinnost nahradit majetkovou nebo nemajetkovou újmu.
- Hlava IV. - závazky z jiných právních důvodů než z právního jednání a z deliktů. Jedná se například o problematiku bezdůvodného obohacení nebo nepřikázaného jednatelství.

Úprava závazků je však v různé míře obsažena také v jiných částech OZ i v jiných předpisech soukromého práva, například v zákoníku práce, který upravuje

pracovní smlouvu, na základě které vzniká závazek, tedy práva a povinnosti mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

2.1. Některé zásady významné pro závazkové právo

Občanské právo a celé právo soukromé je ovládáno **základními zásadami**, které představují základní myšlenky, cíle, směřování a účel dané právní úpravy. Zásady bývají v zákonech vyjádřeny buď doslovně, nebo je třeba je dovodit z obsahu textu. Zásady mají význam především pro interpretaci, aplikaci a novelizaci zákonů. Základní zásady soukromého práva jsou obsaženy v hlavě I., díle 1., § 3 OZ. Tento výčet ovšem není taxativní, což vyplývá z § 3, odst. 3 OZ, kde je stanoveno, že soukromé právo vyvěrá i z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva, které jsou obsaženy jak v následujících ustanoveních, tak i na různých místech OZ, ale dále i v jiných předpisech soukromého práva.

Ze zásad soukromého práva má pro závazkové právo největší význam **zásada autonomie vůle** upravená v § 1, odst. 2 OZ, kde je stanoveno, že strany si mohou ujednat práva a povinnosti volně, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže se dané jednání nepřičí dobrým mravům nebo veřejnému pořádku. To je vlastně projevem zásady vyjádřené v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen LZPS), která je součástí ústavního pořádku ČR. Tato zásada je v LZPS obsažena ve čl. 2 odst. 3 a OZ tak stanovuje jen rámec a hranice závazkových vztahů:

„Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“

Další významnou zásadou je **zásada rovnosti subjektů**, ze které vyplývá, že v soukromoprávních vztazích žádný ze subjektů nevystupuje autoritativně a všichni mají nárok na stejná práva a povinnosti za předpokladu existence stejných objektivních a subjektivních podmínek.

Tato zásada je však potlačována zásadami jinými, například zásadou autonomie vůle, kdy smluvní strany mohou uzavřít závazek, který je pro jednu ze stran výhodnější než pro druhou, ovšem pokud tím nejsou ohroženy dobré mravy,

nebo veřejný pořádek.¹³ Dalším příkladem omezení této zásady jsou spotřebitelské smlouvy, kdy je zapotřebí vyvážit slabší postavení spotřebitele tím, že jsou mu poskytnuta některá zvláštní práva. Podle § 1812 odst. 2 OZ jsou zakázána ujednání, která jsou v neprospěch spotřebitele. Také u nájemních smluv je nájemník slabší stranou, a proto mu zákon přiznává některá zvláštní práva. Typickým příkladem jsou ustanovení o výpovědní lhůtě u výpovědi dané nájemci pronajímatelem § 2288 OZ, nebo také úprava zakázaných ujednání, která by byla pro nájemce nepřiměřená § 2239 OZ.

Jelikož závazky vznikají zejména (kromě jiného) z právního jednání, tedy především ze smluv, je důležitá zásada *pacta sunt servanda*, která znamená, že smlouvy se mají dodržovat. OZ to upravuje v § 3 odst. 2 písm. d), kde je stanoveno, že nejenom smlouvy, ale i sliby zavazují.

Se zásadou *pacta sunt servanda* souvisí zásada *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* (nikdo nesmí na jiného převést více práv než sám má). Ovšem i z této zásady existuje řada výjimek. Kupříkladu u zástavního práva § 1343 OZ. V prvním odstavci se píše o tom, že zástavce smí dát jako zástavu cizí věc jen se souhlasem vlastníka. Z toho vyplývá také to, že jako zástavu lze dát jen věc, ke které má zástavce vlastnické právo, nebo má k zástavě souhlas vlastníka. Tudíž nesmí převést víc práv, než sám má, nebo se kterými je oprávněn disponovat.

Ve druhém odstavci je ale pamatováno na ochranu osob, které jednají v dobré víře. Jestliže se jedná o movitou zástavu a zástavní věřitel přijme zástavu v dobré víře, že zástavce je oprávněn s předmětem zástavy nakládat jako vlastník, zástavní právo k této věci vznikne. (Zástavní věřitel je v dobré víře, jestliže oprávněně předpokládá, že nabývá zástavu od oprávněného vlastníka). Ovšem pokud je zástavou věc nemovitá a zástavce není oprávněn nakládat s ní jako vlastník, nemůže zástavnímu věřiteli vzniknout zástavní právo ani za předpokladu, že mu byl předmět zástavy, tedy nemovitá věc, předán a zástavní věřitel byl v dobré víře, že zástavce byl oprávněn. V případě, že se jedná o zástavu nemovité věci je totiž zástavní věřitel povinen ověřit si vlastnictví nemovité věci prostřednictvím katastru nemovitostí. To vyplývá z ustanovení § 980 odst. 1 OZ, kde je upravena materiální publicita veřejných rejstříků. Je-li do veřejného

¹³ TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. Praha: Leges, 2016. 288 s. ISBN 978-80-7502-124-3. Str. 40.

seznamu zapsáno právo k věci, nikoho neomlouvá neznalost takového zapsaného údaje.

2.2. Pojem a vznik závazku

Závazek je podle § 1721 OZ vztah mezi konkrétními osobami, v obecné rovině mezi **věřitelem** a **dlužníkem**, ze kterého vyplývá věřiteli právo vůči dlužníkovi na určité plnění jako na pohledávku a dlužníkovi povinnost toto jeho právo svým plněním uspokojit. Jedná se tedy o vztah, kdy jedna ze stran (věřitel) je oprávněna od druhé strany (dlužníka) požadovat **plnění**, ke kterému je druhá strana povinna na základě právního jednání, v důsledku deliktu, nebo na základě jiného právně relevantního důvodu.

Obecně se závazkový vztah vykládá jako vztah dlužníka a věřitele, jehož předmětem je **dluh**, ale předmětem závazkového právního vztahu mohou být i jiné hodnoty a strany těchto závazkově právních vztahů jsou v nich příslušně pojmenovány. Například **nájemní smlouva** je závazkovým vztahem mezi **nájemcem** a **pronajímatelem** a předmětem tohoto závazku je **nájem** movité nebo nemovité věci.

Plnění ze závazkových vztahů je zpravidla majetkové povahy. Plnění je majetkové povahy, je-li ocenitelné penězi. Pokud je ovšem plnění poskytováno bezúplatně, neznamená to, že se nejedná o závazek. O závazek nepůjde, jestliže se jedná o plnění nemajetkové povahy, například o svobodu, čest nebo důstojnost, které jsou penězi neocenitelné (svobodu nelze převést nebo darovat).¹⁴

Podle § 1723 odst. 1 OZ:

„Závazek vzniká ze smlouvy, z protiprávního činu, nebo z jiné právní skutečnosti, která je k tomu podle právního řádu způsobilá.“

Závazek tedy vzniká na základě nějaké právní skutečnosti. Může jít o právní jednání, protiprávní čin, právní událost nebo může jít o důsledek protiprávního stavu, tedy o takovou právní skutečnost, se kterou zákon spojuje vznik, změnu, nebo zánik závazku. Kromě toho může být tzv. **zavazovací důvodem** i rozhodnutí orgánu veřejné moci (zejména soudu), nebo i sám zákon.¹⁵

¹⁴ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0. Str. 9.

¹⁵ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9.

Nejčastěji vzniká závazek z **právního jednání**. To může být jednostranně i vícestranně zavazující. Vícestranně zavazující právní jednání se nazývá **smlouva**. Tedy například kupní smlouva.

Protiprávním činem může vzniknout závazek jako **sekundární povinnost** v důsledku nedodržení primární povinnosti. Jedná se o tzv. závazky z deliktů, kdy vzniká povinnost nahradit majetkovou nebo nemajetkovou újmu.

Právní událostí je skutečnost nezávislá na vůli stran, která je v souladu s objektivním právem a která má za následek vznik, změnu, nebo zánik závazku. Například narození dítěte, které může být smluveno jako odkládací podmínka.

Protiprávním stavem zakládajícím závazek je stav nezávislý na lidské vůli, který je v rozporu s právem a který je třeba napravit.

Rozhodnutím orgánu veřejné moci je třeba rozumět konstitutivní rozhodnutí, tedy takové, které zakládá, mění, nebo ruší právní vztahy.

Samotný **zákon** jako zavazovací důvod by pak byl v soukromém právu zcela výjimečným případem. Příkladem, kdy zákon stanovuje určitou povinnost v závazkovém právním vztahu, je situace, kdy je dlužník v prodlení a vzniká mu ze zákona další povinnost plnit – platit úrok. Ten lze smluvně modifikovat.

2.3. Smlouva

Smlouvou podle § 1724 odst. 1 OZ si strany projevují vůli uzavřít mezi sebou závazek a řídit se jeho obsahem. Je to dvoustranné, nebo vícestranné právní jednání za účelem vzniku závazku. K uzavření smlouvy je potřeba, aby si strany ujednaly její obsah, jak vyplývá z § 1725 OZ. Zákon stanovuje v rámci jednotlivých institutů závazkového práva náležitosti pro ta která právní jednání vedoucí ke vzniku závazků. Základním pravidlem pro uzavírání smluv je zásada autonomie vůle, která je jednotlivými konkrétními ustanoveními o závazcích různě modifikována. Ze zásady autonomie vůle například vyplývá, že smlouva může být sjednána i ústně, respektive zákon obecně pro závazky písemnou formu nevyžaduje. Ovšem například ustanovení o koupi nemovité věci § 2128 OZ výslovně písemnou formu vyžaduje a to s odkazem na obecné ustanovení o formách právních jednání § 560 OZ, kde se stanovuje **písemná forma** pro právní jednání, kterými se zřizuje, nebo převádí věcné právo k **nemovité věci**, nebo kterými se tato práva mění, nebo ruší.

Smluvní volnost vyplývá i z ustanovení, upravujícího situaci, kdy si smluvní strany neujednají náležitost, kterou si ujednat měly. Jejich smlouva je ale přesto platná, jestliže je z jejich chování zřejmé, že se takto ujednanou smlouvou chtějí řídit, přičemž tím není porušeno právo, dobré mravy nebo veřejný pořádek dle § 1726 OZ. To vyplývá i z § 574 OZ, podle kterého je potřeba na právní jednání (právním jednáním je i smlouva) pohlížet spíše jako na platné než jako na neplatné.

Smlouva je tedy uzavřena okamžikem, kdy si strany ujednají její obsah (v takovém rozsahu, v jakém vzájemně považují za potřebné, nestanoví-li zákon něco jiného) a pokud to zákon nebo sama smlouva výslovně nevyžaduje, nemusí mít písemnou formu. Podstatné náležitosti smlouvy mohou být stanoveny zákonem, ale smluvní strany si mohou dohodnout i takovou smlouvu, jejíž forma není zákonem vůbec upravena.

3. Smlouvy odvážné

Smlouvy odvážné, neboli **aleatorní**, jsou zvláštním typem smluv, jelikož jejich charakteristickým znakem je to, že prospěch, nebo nepospěch smluvních stran závisí na **nejisté události**. Tedy na takové události, o které není předem známo, jak a kdy nastane, ani jestli vůbec nastane. Tyto smlouvy jsou založeny pouze na předpokladu, že by taková událost, se kterou daná smlouva spojuje ujednané právní účinky, mohla nastat. Jsou tedy závislé na náhodě.

Příkladem je jeden z institutů odvážných smluv - **pojištění**, konkrétně **škodové**. Pojištěnec platí pojistné podle podmínek pojistné smlouvy pro případ, že by mu mohla vzniknout ve smlouvě specifikovaná škoda, avšak neví, kdy taková škoda nastane, ba dokonce nemusí vzniknout vůbec. V tom případě nevznikne pojištěnci ani nárok na pojistné plnění.¹⁶

Občanský zákoník obsahuje pouze dvě obecná ustanovení o odvážných smlouvách, ustanovení § 2756 a § 2757 OZ. Dále pouze stanovuje jejich jednotlivé typy. Z toho důvodu je potřeba při interpretaci odvážných smluv vycházet ze zásad soukromého práva a postupovat systematickým výkladem v souladu s celým soukromým právem a celým právním řádem.

Jelikož zákon tady tzv. mlčí, ze zásady autonomie vůle lze výkladem dovodit, že odvážné smlouvy mohou být uzavírány za úplatu i bez úplaty.¹⁷ Stejně tak se může jednat o vícestranně, ale i jednostranně zavazující smlouvy.¹⁸

Pro všechny typy odvážných smluv je společné vynětí z působnosti některých ustanovení OZ, tedy konkrétně z ustanovení § 1764 - § 1766 OZ a § 1793 - § 1795 OZ týkající se podstatných změn okolností a neúměrného zkrácení. To stanovuje § 2757 OZ.

Ustanovení o změně okolností § 1764 OZ sice uvádí, že změna okolností týkajících se smlouvy po jejím uzavření nemění nic na povinnosti plnit závazek ze smlouvy. Ovšem ustanovení § 1765 toto pravidlo moderuje tak, že:

¹⁶ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1287.

¹⁷ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 405.

¹⁸ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1287.

„Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran zvlášť hrubý nepoměr zvýhodněním jedné z nich neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, má dotčená strana právo domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě, prokáže-li, že změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčené straně stala až po uzavření smlouvy známou. (...).“

Ustanovení § 1793 OZ o neúměrném zkrácení zase stanovuje, že:

„Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla, ani vědět nemusela.“

Tato ustanovení se uplatňují napříč celému soukromému právu s výjimkou odvážných smluv. Charakteristickými znaky odvážných smluv jsou nejistota a nepoměr plnění jedné ze stran oproti tomu co poskytla strana druhá.¹⁹ Z tohoto důvodu je použití institutů změny okolností a neúměrného zkrácení vyloučeno, bylo by to totiž v rozporu se samotným významem odvážných smluv. Jestliže je uzavírána smlouva s nejistým plněním, závislá na nejisté nahodilé události, tak už ve chvíli jejího zvažování, projednávání a uzavírání se předpokládá, že se smluvní strany dobrovolně vystavují zvláštnímu riziku, a proto nemůže být jejich případná povinnost liberalizována. U odvážných smluv přicházejí v úvahu jiné důvody liberalizace závazků z nich plynoucích, upravené ad hoc pro jednotlivé instituty. Příkladem je ustanovení § 2875 OZ týkající se výhry ze sázky. Podle tohoto ustanovení, jestliže byla výhra vydána, nelze ji vymáhat nazpátek. To ovšem neplatí, je-li stranou povinnou plnit osoba se zjevně nedostatečnými duševními

¹⁹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck. 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1288.

nebo rozumovými schopnostmi. V takovém případě a i v některých jiných případech může být výhra soudem snížena, nebo i plně vymožena zpět.

3.1. Druhy odvážných smluv

Mezi odvážné smlouvy patří především smlouvy uvedené v:

- Části čtvrté hlavy II dílu 15 oddílu 2 OZ, kde se uvádí **pojištění** a
- části čtvrté hlavy II dílu 15 oddílu 3 pododdílů 1, 2 a 3, kde se uvádí **sázka, hra a los**.

Pojištění, sázka, hra a los jsou občanským zákoníkem výslovně označeny za závazky z odvážných smluv.

Mezi odvážné smlouvy se ovšem řadí také **závazky ze zaopatřovacích smluv**, tedy **důchod** a **výměnek**. V případě důchodu se jedná o odvážnou smlouvu, jestliže je sjednáno určité pravidelné peněžité plnění a je sjednáno na dobu neurčitou, obvykle po dobu příjemcova života. Odvážnost z pohledu občanského práva spočívá v nejisté době trvání daného závazku.²⁰

Výměnek je název odvozený od slova „vymínit si“. Je to smlouva, kterou si vlastník převádějící nemovitost „vymínuje“ pro sebe, nebo pro třetí osobu požitky, úkony, nebo práva za účelem zaopatření na dobu života, nebo na dobu určitou a nabyvatel takto převáděné nemovité věci se zavazuje takové zaopatření poskytnout. V tomto případě se stejně jako u důchodu jedná o závazek, který je odvážnou smlouvou, je-li sjednán na dobu neurčitou. Tedy neví se, jak dlouho bude trvat. V tom je spatřován charakter odvážné smlouvy.

Za odvážnou smlouvu je považována i **dědická smlouva**. Podle § 1582 OZ:

„Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu, nebo třetí osobu za dědice, nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.“

U tohoto typu smlouvy je znakem smlouvy odvážné to, že není jisté, zda dědic dané plnění opravdu získá, přestože je o něm uzavřena smlouva, a to hned z několika důvodů. Jednak k plnění má dojít až po smrti zůstavitele a záleží opět na náhodě, zda například nenastane smrt dědice dříve, než smrt zůstavitele. Další důvod vyplývá z § 1588 odst. 1 OZ, kdy dědická smlouva nebrání zůstaviteli

²⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 302.

volně nakládat se svým majetkem, byť je předmětem dědické smlouvy, tudíž je tady nejistota v tom, zda vůbec předmět dědické smlouvy bude zachován a zda plnění z takové smlouvy bude vůbec možné.

Dalším typem odvážné smlouvy je **smlouva o zcizení dědictví**. Zákon výslovně předpokládá takový typ smlouvy v § 1714 odst. 2 OZ, kde se uvádí, že dědictví se zcizuje odvážnou smlouvou. Zcizením dědictví se podle § 1714 odst. 1 OZ po smrti zůstavitele převádí práva a povinnosti náležející k pozůstalosti. Odvážnost spočívá v tom, že nabyvatel přesně neví, jaký bude poměr práv a povinností, neboli poměr aktiv a pasiv z dědictví po jeho vypořádání. Pozůstalost je totiž tvořena celým jměním zůstavitele (§ 1475 odst. 2 OZ), tedy je tvořena nejen majetkem, ale i dluhy. To neplatí, byl-li za základ smlouvy vzat seznam práv a povinností (§ 1714 odst. 2 OZ), pak by se nejednalo o odvážnou smlouvu.

Odvážnými smlouvami mohou být i **smlouvy** výslovně zákonem neupravené - **nepojmenované**, pokud splňují pojmový znak odvážných smluv.²¹ To znamená, pokud prospěch, nebo nepospěch smluvních stran závisí na nejisté události - náhodě. Odvážnou smlouvou by tak mohla být například i smlouva uzavřená s podmínkou, pokud by plnění této smlouvy záviselo na splnění takové podmínky, která by byla závislá na určité nahodilé události. Příkladem takové smlouvy je **darovací smlouva s podmínkou**. Darování podle § 2055 odst. 1 OZ spočívá v tom, že dárce bezplatně převede vlastnické právo k věci, nebo se zavazuje bezplatně převést věc do vlastnictví obdarovanému a obdarovaný takový dar, nebo nabídku daru přijímá. Darování může být vázáno na určitou podmínku, což vyplývá ze zásady autonomie vůle a z ústavní zásady čl. 2 odst. 3 LZPS, kdy každý může činit, co není zákonem zakázáno. Právním základem pro uzavírání smluv s podmínkou je ustanovení § 548 odst. 1 OZ:

„Vznik, změnu, nebo zánik práv lze vázat na splnění podmínky. Je-li zánik práva, nebo povinnosti vázán na nemožnou podmínku, nepřihlíží se k ní.“

²¹ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 406.

3.1.1. Sázka

Předchozí úprava sázky, hry a losu v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník upravovala tyto instituty jen co do jejich právních účinků, oproti tomu současný OZ obsahuje rozsáhlejší úpravu. Současná právní úprava sázky, hry a losu je inspirována původní podrobnější úpravou ABGB.²²

Sázka obecně může být úplatná, i bezúplatná. Tudíž může být prostředkem získání výnosu - nějakého majetkového prospěchu, ale může sloužit také jako pouhé potvrzení a uznání názoru. Ovšem pak se již nejedná o sázku ve smyslu OZ, jelikož chybí pojmový znak úplatnosti obsažený v zákonné definici sázky.²³ Výhra může spočívat i v nepeněžitém plnění, dokonce i v nějaké činnosti, nebo naopak nečinnosti.

S ohledem na § 559 OZ, kdy si každý může pro své právní jednání zvolit libovolnou formu, není-li forma stanovena zákonem, nebo ujednáním stran, a s ohledem na to, že zákon pro sázku žádnou právní formu nestanovuje, může být smlouva o sázce uzavřena ústně, výslovně i konkludentně. Smlouva o sázce může být jednostranně, dvoustranně i vícestranně zavazující. To znamená, že povinnost plnit v případě, že nastane událost v sázce předpokládaná, může nastat i pro více stran najednou.²⁴

Sázka je v současném českém občanském zákoníku upravena v ustanovení § 2873 - § 2880. Jedná se o typickou odvážnou smlouvu, jelikož sázka je podle § 2873 OZ smlouvou, která zakládá závazkový vztah, záležející v povinnosti jedné ze stran plnit **výhru** druhé straně. Taková povinnost nastává jedné ze stran v případě, že se její tvrzení o nejisté skutečnosti stane nesprávným, nebo ukáže-li se tvrzení druhé strany o této události správným. Důležitým znakem je, že mezi oběma stranami panuje **vzájemná nejistota** o předmětu sázky a díky tomu mají obě strany stejnou naději na výhru, nebo prohru.²⁵

²² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 818.

²³ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1467.

²⁴ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1467.

²⁵ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1467.

3.1.1.1. Neplatnost sázky

Podle ustanovení § 2873 odst. 2 OZ je důležité, aby strana, jejíž tvrzení se ukázalo jako správné, neměla předem jistotu o výsledku sázky. Pokud by jistotu o výsledku měla a tuto skutečnost druhé straně zatajila, byla by sázka neplatná. Význam sázky totiž spočívá v tom, že obě strany (nebo více stran) mají při uzavírání smlouvy stejnou naději na výhru i prohru. Nejistota o sázkové události je podstatným znakem sázky jako odvážné smlouvy. V případě, že jedna ze stran měla jistotu o sázkové události, nebo měla informace významné pro její posouzení a druhé straně to nesdělila, je sázka neplatná.²⁶

Nestačí ovšem pouze to, že strana měla jistotu o sázkové události, ale důležité je také to, že takovou okolnost zatajila druhé straně. Pokud by totiž i druhá strana výsledek sázkové události znala, nemůže se domáhat neplatnosti sázky.

Pokud tedy měla jedna ze stran jistotu o výsledku a takovou okolnost zatajila druhé straně, je závazek ze smlouvy o sázce neplatný. Je však třeba rozlišovat **neplatnost absolutní** a **relativní**. Neplatné je podle § 580 OZ takové jednání, které se přičí dobrým mravům nebo odporuje zákonu. Zatajení jistoty o sázkové události a uzavření smlouvy o sázce za takové situace se určitě dobrým mravům přičí. Takové jednání je naprosto proti smyslu sázky a proto je potřeba jej posuzovat spíše jako **absolutně neplatné**, jelikož se tak již nedá vůbec hovořit o sázce podle jejích pojmových znaků.²⁷

Za předpokladu, že by strana pouze znala informace významné pro sázkovou událost, například jedná-li se o odborníka v určitém oboru, do kterého spadá předmět sázky a z tohoto postavení a vzhledem k jejím znalostem je vysoce pravděpodobné, že se její tvrzení stane správným, pak by se podle skutkového posouzení konkrétního případu mohlo jednat o **neplatnost relativní**. Relativní neplatnost musí poškozená strana podle § 586 OZ namítnout, jinak platí § 574 OZ, že na právní jednání je třeba pohlížet spíše jako na platné. Absolutní neplatnost není potřeba namítat, soud k ní podle § 588 OZ přihlédne i bez návrhu.

²⁶ KINDL, M.; ROZEHNAL A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9.

²⁷ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 820.

Jiná situace je, kdy jedna ze stran ví, že sázku prohraje a s takovým vědomím přesto smlouvu uzavře. Pak je třeba takové jednání posuzovat s ohledem na § 555 odst. 1 OZ, kdy se právní jednání posuzuje podle svého obsahu. V takovém případě by se tedy smlouva o sázce posoudila jako smlouva darovací, jelikož neexistoval úmysl uzavřít sázku. Vzhledem k tomu, že strana uzavřela „sázku“ i přesto, že věděla, že prohraje, se na základě zákona vyvozuje úmysl obdarovat druhou stranu předmětem „sázky“.²⁸

²⁸ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1468.

3.1.1.2. Vymahatelnost výhry

Ustanovení § 2874 OZ stanovuje, že:

„Nebyla-li výhra dána, nemůže ji vyhrávající strana vymáhat.

O sázce a stejně tak o hře a losu totiž platí, že se jedná o tzv. **naturální obligaci**. To, že je sázka naturální obligací znamená, že sice existuje subjektivní právo, tedy právo na výhru, ovšem neexistuje nárok. To znamená, že subjektivní právo na výhru není vymahatelné. V praxi to pak znamená, že není-li výhra poskytnuta dobrovolně, nelze ji soudně vymáhat. Že se jedná o pouhou naturální obligaci, vyvozují také z ustanovení § 2875 OZ, ze slovního obratu „byla-li výhra dána“. To lze dle mého názoru vyložit tak, že výhra tedy také nutně dána být nemusí. Plnění ze sázky je tedy prakticky jen dobrovolnou záležitostí a v případě nesplnění může být postihnuta pouze čest povinného. Ovšem to neznamena, že je plnění ze sázky nemožné. Jestliže povinná smluvní strana plní, nejedná se o bezdůvodné obohacení a takové plnění podle § 2875 OZ již nelze vymáhat zpět.

Důvody, proč se jedná o závazky nevymahatelné, tedy soudně nežalovatelné, nacházím v historickém vývoji. Poprvé byla vymahatelnost závazků z odvážných smluv omezena již za Marie Terezie, (viz.: kapitola 1. 2.) z důvodu velkého množství žalob v důsledku uskutečňování hazardních her. Dalším důvodem je po staletí udržovaný rezervovaný postoj zákonodárců k sázkám a hrám. Jejich postoj je zapříčiněn tím, že smlouvy o hře a sázce se vyznačují výraznými specifiky oproti jiným druhům odvážných smluv. Oproti například pojištění, kdy objektivně existuje možnost vzniku pojistné události, u sázky nebo hry jde o dobrovolně podstupované riziko. Smluvní strany si tak počínají značně lehkomyšlně a nerozvázně.²⁹

To že poskytnuté plnění již nemůže být vymáháno zpět, však neplatí zcela bezvýjimečně. V ustanovení § 2875 OZ je sice stanoveno, že byla-li výhra dána, nemůže být již vymáhána zpět, ovšem v druhé větě tohoto ustanovení je stanoveno, že pokud byla prohrávající stranou osoba se zjevně nedostatečnými duševními nebo rozumovými schopnostmi, pak věta první tohoto ustanovení

²⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 820 – 821.

neplatí. Kdo jsou takové osoby s nedostatečnými duševními nebo rozumovými schopnostmi není v zákoně blíže specifikováno. Z výkladu zákona vyplývá, že z jejich chování nebo z jiných skutečností musí být zjevné, že je u nich dán takový nedostatek.³⁰

³⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 822.

3.1.1.3. Soudní moderační právo, pohledávky ze zápůjčky nebo úvěru poskytnutých pro účely sázky a jejich zajištění

Odvážné smlouvy a konkrétně tedy i smlouva o sázce se vyznačují stejně jako celé soukromé právo širokou smluvní volností. Dále také tím, že jsou vyloučeny instituty neúměrného zkrácení a změny okolností. To však neznamená, že je smlouva o sázce ponechána úplně libovůli. Pro ochranu subjektivních práv existuje ještě tzv. **soudní moderační právo**, které znamená, že soud může v některých případech snížit (moderovat) neúměrně vysokou, neekvivalentní výhru plynoucí z úspěchu v sázce. To vyplývá z ustanovení § 2876 OZ:

„Byla-li dána výhra vzhledem k okolnostem případu a postavení i možnostem stran zjevně přemrštěná, může ji soud na návrh prohrávající strany přiměřeně snížit.“

O tom, zda byla výhra přemrštěná, rozhodne soud v konkrétním případě podle konkrétních okolností a podle majetkových poměrů stran závazku. Soud rozhoduje o snížení výhry, která již byla dána, nikoli předem o snížení výhercovy pohledávky. Soud si musí vyložit neurčitý právní pojem „**zjevně přemrštěná výhra**“. Vodítky pro výklad tohoto pojmu jsou v konkrétním případě okolnosti toho daného případu, postavení stran, jejich finanční a majetkové poměry, ... Soud má poměrně vysokou volnost rozhodování. Je třeba respektovat formu výhry, to znamená, že v případě peněžitité výhry může soud rozhodnout o vrácení části takové výhry. V případě, že se jedná o výhru, která spočívá v nějakém výkonu, například v provedení nějaké osobní činnosti, nebo poskytnutí poradenství, je možné uložit vrácení peněžního ekvivalentu takové činnosti.³¹

Kromě toho že případnou výhru ze sázky nelze vymáhat, tak nelze podle § 2877 OZ vymáhat ani zápůjčky nebo úvěry vědomě poskytnuté pro účely sázky. To však opět neplatí v případě, že zápůjčku nebo úvěr dala osoba s nedostatečnými duševními a rozumovými schopnostmi.

³¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-360-3. Str. 823.

S tím souvisí také ustanovení § 2878 OZ, podle kterého pohledávka ze sázky, nebo pohledávka ze zápůjčky nebo úvěru poskytnutého vědomě pro účely sázky, kterou nelze vymáhat, nemůže být ani platně zajištěna. Nepřihlíží se ani k uznání dluhu.

Podle § 2880 OZ se ustanovení o sázce nepoužijí na tzv. burzovní obchody, mezi které patří i tzv. diferenční obchody, uvedené v § 2879 OZ.

Ustanovení § 2883 OZ obsahuje společné ustanovení vztahující se k sázce, hře i losu a stanovuje, že ustanovení o nevymahatelnosti pohledávek ze sázky, hry nebo losu a ustanovení o pravomoci soudu výhru snížit se nepoužijí na pohledávky ze sázky, hry nebo losů vydávaných v rámci loterie provozované státem, nebo podléhajícím úřednímu povolení. Takové sázky, hry a loterie jsou předmětem veřejnoprávní úpravy - zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách (dále jen ZHH). Co se týče zápůjček a úvěrů vědomě poskytnutých pro účely takové sázky, hry nebo loterie podléhajících právní úpravě ZHH, zákon ohledně jejich vymahatelnosti mlčí. Výkladem ovšem dovozují, že by bylo absurdní, kdyby tyto pohledávky nebyly vymahatelné. Ke stejnému závěru dochází také Ústavní soud, kdy z jeho nálezů (například Pl. ÚS 7/2017) vyplývá, že závěr, který je absurdní, nemůže být správný. Ze stejného důvodu nelze také tvrdit, že pohledávky ze sázek, her nebo loterií, provozovaných na základě ZHH, nelze zajistit. Možnost zajištění takové pohledávky lze kromě judikatury Ústavního soudu vyvozovat také z § 2878 OZ, kde je stanoveno, že nelze platně zajistit takovou pohledávku, která byla vědomě poskytnuta k sázce, **kteřou nelze vymáhat**. Tudíž z toho vyvozují, že pokud jde o pohledávku ze sázky, **kteřou lze vymáhat** (protože je provozována státem, nebo na základě úředního povolení), lze ji také platně zajistit.

3.1.2. Hra

Hra je upravena v ustanovení § 2881 OZ, které stanovuje, že pro hru se obdobně použije ustanovení o sázce. Toto ustanovení také odlišuje takové hry, které vyžadují **zručnost** nebo **tělesná cvičení**. Na takové hry se z ustanovení o sázce použije pouze § 2875 OZ (výhra, která byla dána, nemůže být úspěšně vymáhána zpět). Stejně tak jsou z povahy věci ustanovení o sázce vyloučena také u některých her, které nespočívají ve zručnosti nebo tělesném cvičení. Například vědomostní soutěž „Chcete být milionářem“. Nevhodné by v tomto případě bylo zejména použití ustanovení o nevymahatelnosti výhry.³²

Smlouva o hře stejně jako smlouva o sázce může být jednostranně, dvoustranně, nebo vícestranně zavazující. Jedná-li se o jednostrannou smlouvu, pak jedna ze stran slibuje druhé straně plnění závislé na výsledku hry hrané podle určitých pravidel. Jedná-li se o dvoustrannou, nebo vícestrannou smlouvu, jde o takovou hru, které se aktivně účastní více stran.³³ Platí také, že může být uzavřena v jakékoli formě a z povahy hry vyplývá, že se jedná o úplatnou smlouvu. Výhrou ale může být i nepeněžitě plnění - právo požadovat po druhé straně nějakou činnost, nebo zdržení se něčeho. Z ustanovení § 2881 OZ, které stanovuje, že se úprava sázky použije obdobně i pro hru, vyplývá, že závazek ze smlouvy o hře je také pouhou **naturální obligací**, kterou nelze úspěšně vymáhat. Pokud se ale jedná o hru vyžadující pouze zručnost nebo tělesná cvičení, pak se jedná o závazek vymahatelný, viz.: kapitola 3.1.2.2.)

Podstatou hry je, že jedna ze stran, nebo obě strany (nebo více stran) si vzájemně slibují určité plnění podle výsledku hry. Při hře je tedy zapotřebí určitá aktivita samotných stran. Tato aktivita může spočívat ve fyzické i intelektuální podstatě. Nejběžnějšími příklady jsou různé druhy sportu - od sportů vyžadující fyzickou aktivitu, jako například fotbal, až po intelektuální sporty, jako jsou například šachy. Aby hra a závazek z ní vyplývající mohly být platné, je nutné dodržet předem stanovená pravidla hry. Pro **pravidla hry** je podmínkou, aby byla pro všechny strany **spravedlivá**, zaručující všem stranám **rovné možnosti na výhru**. Na to pamatuje i zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen TZ), který

³² KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9. Str. 755.

³³ TROJAN, O. *Sázka, hra a los*. [online]. Dostupné z: <http://www.holec-advokati.cz/cs/publikace/aktuality/305>

ve svém ustanovení § 250c, odst. 1 stanovuje trestní sankci pro toho, kdo provozuje peněžní nebo jinou podobnou hru, nebo sázku, jejíž pravidla nezaručují všem rovné možnosti na výhru.

3.1.2.1. Rozdíl mezi sázkou a hrou

Sázka a hra jsou dva rozdílné smluvní typy, které se vyznačují specifickými odlišnostmi. OZ vymezuje co je to sázka, ovšem v žádném ze svých ustanovení nedefinuje, co je to hra. Rozdíl mezi sázkou a hrou nespočívá ve vlastní aktivitě stran. Předmětem sázky může také být vlastní aktivita stran, například vlastní sportovní výkon. Pro hru je vlastní aktivita stran pouze více charakteristická. **Rozdílem mezi sázkou a hrou** je tedy to, zda v daném smluvním vztahu existují protichůdná tvrzení dvou stran o nějaké nejisté nahodilé události. Tudíž sázka spočívá v osvědčení některých nejistých skutečností a hra závisí pouze na výsledku nejisté skutečnosti. Rozdíl lze pochopit na příkladu šachové partie. Sázka spočívá v tom, že jeden hráč tvrdí, že je lepším hráčem než hráč druhý a že určitě vyhraje. Jde tedy o osvědčení jeho tvrzení. Naopak hra spočívá v tom, že hráči odehrají svoji šachovou partii za účelem zábavy a například jako motivaci si domluví cenu pro vítěze.³⁴

Jelikož sázka a hra jsou dva odlišné instituty, nelze z ustanovení o sázce aplikovat na hru všechna. Z povahy věci vyplývá, že nepoužitelné je ustanovení § 2873 OZ, jelikož toto ustanovení obsahuje definici sázky. Nepoužitelná jsou také ustanovení § 2879 a § 2880 OZ, která zakotvují vyloučení právní úpravy sázky pro případ diferenčního, nebo burzovního obchodu. Logicky se také nepoužije ustanovení § 2882 OZ, jelikož to upravuje použití úpravy sázky pro los. Tedy pro hru se obdobně uplatní ustanovení o sázce § 2874 - § 2878 OZ. Dále také ustanovení § 2883 OZ o nevymahatelnosti pohledávek a o moderační pravomoci soudu, které je pro sázku, hru a los společné.

³⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 828.

3.1.2.2. Zručnost a tělesná cvičení

Jedná-li se o hru, která vyžaduje pouze **zručnost** nebo **tělesná cvičení**, již bylo zmíněno, že se z ustanovení o sázce užije jen ustanovení § 2875 OZ. To znamená, že vydaná výhra již nemůže být úspěšně vymožena zpět. Stejně jako u sázky samozřejmě platí, že osoby s nedostatečnými **duševními** nebo **rozumovými schopnostmi** se vydané výhry domáhat mohou.

Znamená to tedy, že pro takovou hru, ke které je třeba zručnosti a tělesného cvičení, neplatí ustanovení o nevymahatelnosti (§ 2874 OZ). Jedná se o rozdíl oproti předchozí úpravě občanského práva, kterou představoval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013. V tomto předchozím znění občanského zákoníku byla úprava hry, sázky a losu ještě užší než v nyní účinném OZ. Sázka a hra byla obsažena v pouhých dvou ustanoveních tohoto zákona, z nichž § 845 odst. 1 výslovně uváděl, že výhry ze sázek, ale i her nelze vymáhat. Předchozí občanský zákoník tedy neobsahoval žádnou výjimku ve vymahatelnosti závazku ze hry, jako obsahuje v současnosti účinný občanský zákoník. Pouze platilo, stejně jako nyní, že výhry jsou vymahatelné, jestliže plynou z her nebo sázek provozovaných státem, nebo na základě úředního povolení, což bylo stanoveno ve druhém ustanovení, tedy v § 846 zákona č. 40/1964 Sb.

Podle OZ lze s pomocí soudní moci **vymáhat** výhry z různých her, při nichž je zapotřebí vynaložit **zručnost**, nebo z her, ke kterým je zapotřebí různých forem **tělesného cvičení**. Naopak, jedná-li se o hru záležející ve využití intelektu, znalostí, nebo v náhodě (například různé vědomostní hry), ty jsou stále **nevymahatelné**.³⁵

Stejně tak jsou v případě využití tělesného cvičení nebo zručnosti vymahatelné i pohledávky ze zápůjčky nebo úvěru poskytnutého k takové hře a takové pohledávky lze zajistit. Tudíž u těchto her neplatí ani § 2877 a § 2878 OZ.

Aby mohla být výhra ze hry vymahatelná, musí tato hra spočívat **vylučně** ve zručnosti a tělesném cvičení. V případě, že hra spočívá kromě zručnosti a tělesných cvičení zároveň i ve využití intelektu, znalostí a dalších schopností, pak musí být ta složka hry, spočívající ve zručnosti a tělesných cvičeních, složkou

³⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 829.

dominantní. U některých her může být problém zcela jednoznačně určit, zda se jedná o výhru vymahatelnou, nebo nikoli. Příkladem může být biliár, což je hra na první pohled spočívající především v tělesné aktivitě a zručnosti, ovšem na druhou stranu k vítězství je potřeba také určité taktické uvažování a rozmyšlení, tedy nějakého intelektuálního procesu.³⁶ V konkrétních případech je tedy třeba posoudit míru využití intelektu, tělesného cvičení a zručnosti a zkoumat, která z těchto složek je dominantní.

³⁶ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 830.

3.1.3. Los

Los, stejně jako hra, je upraven v jediném ustanovení OZ, tedy v ustanovení § 2882 OZ, které odkazuje na právní úpravu sázky. Ustanovení § 2882 OZ stanovuje, že:

„O losu platí ustanovení o sázce obdobně. Tato ustanovení se však nepoužijí, má-li být losem rozhodnut spor, rozdělena společná věc, anebo rozhodnuto hlasování.“

Občanský zákoník tedy neobsahuje definici pojmu los. **Los** je možné vykládat několika různými způsoby:

- Los jako **věc** – tedy listinu zaručující svému majiteli právo na plnění, nebo
- los jako samostatný **smluvní vztah**.³⁷

Losem ve smyslu ustanovení první věty § 2882 OZ je listina (tedy los jako věc), která osvědčuje účast na hře, nebo sázce a kterou se zároveň přislíbujeme plnění v případě, že bude vylosován. Los v tomto smyslu se podobá hře nebo sázce, jelikož se jedná o výhru, o které rozhoduje náhoda, ovšem liší se tím, že výhra nezávisí na správnosti tvrzení, ani nespočívá v nějaké hře. Výherní je takový los, jehož označení se shoduje s náhodně (ale podle předem smluvených podmínek) vytaženým (vylosovaným) losem.

Z dikce ustanovení § 2882 OZ vyplývá, že pokud by los neposkytoval možnost nějakého plnění jakožto výhru, ale sloužil by k rozhodnutí sporu, rozdělení společné věci, nebo k rozhodnutí hlasování, nejednalo by se o los jako odvážnou smlouvu, ale šlo by o samostatný smluvní vztah. V tom případě by se na něj nepoužila ustanovení o sázce. Na los se ustanovení o sázce nepoužijí i v jiných dalších případech, které OZ výslovně nezmiňuje, jedná se například o sportovní utkání a podobné události.³⁸

Jelikož o losu (los jako věc) platí obdobně ustanovení o sázce, pak o losu platí také to, že pohledávky z půjček vědomě poskytnutých pro účely losu nelze

³⁷ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1516. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 831.

³⁸ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9. Str. 755.

vymáhat ani platně zajistit. Stejně tak samotná smlouva o losu je závazkem nevymahatelným.

Pokud se ovšem jedná o losy podle druhé věty § 2882 OZ (samostatné smluvní vztahy), na které se ustanovení o sázce nevztahuje, neplatí tedy ani ustanovení o nevymahatelnosti. V takovém případě se tedy jedná o losy, kterými se má rozhodnout nějaký spor, nebo se má rozhodnout o způsobu rozdělení společné věci, nebo se má prostřednictvím losu hlasovat o určité skutečnosti. Takové losy mají spíše hospodářský, nebo společenský význam, nikoli význam herní a z tohoto důvodu jim je přiznána soudní ochrana a jsou **vymahatelné**.³⁹

Smlouva o losu ve smyslu první věty § 2882 OZ je smlouvou odvážnou, jelikož je tu charakteristický prvek nejistoty a stejná naděje na výhru a prohru pro všechny strany zúčastněné losu.

Smlouva o losu může být uzavřena písemně, ústně i konkludentně. Může se také jednat o smlouvu úplatnou. V praxi se jedná převážně právě o smlouvu úplatnou. V případě smlouvy úplatné si akceptant kupuje los od oferenta, tedy kupuje si listinu, která pro něho představuje možnost, nikoli však jistotu výhry. Stejně jako o hře a sázce, i o losu platí, že losová událost nesmí být předem jistá. Musí být naplněn charakteristický znak odvážných smluv, to znamená, že se musí jednat o budoucí událost, o které není jisté, zda nastane. Otázka neplatnosti smlouvy o takové losové události, která byla jistá, je případně řešena obdobně jako u hry a sázky⁴⁰

³⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 832.

⁴⁰ ELIÁŠ, K. a kolektiv autorů. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*. 2. sv. Praha 2008 Linde. Str.2639. ISBN 978-80-7201-687-7. Str. 2406.

3.1.3.1. Los jako způsob rozhodnutí sporu, rozdělení společné věci nebo rozhodnutí hlasování

Los ve smyslu první věty § 2882 OZ, tedy los představující odvážnou smlouvu, je takovou smlouvou, kdy losem je podmíněno splnění určité povinnosti, přičemž taková povinnost je nejistá. Smlouva tak spočívá v tom, že strana los vystavující přislubuje držitelům losu určité plnění, ale s podmínkou, že bude jejich los vytažen (vylosován). Jedná se tedy vlastně o výhru obdobně jako v případě sázky nebo hry.⁴¹

Věta druhá ustanovení § 2882 OZ, dále rozlišuje tři typy losů, na které se ustanovení o sázce nepoužijí. Jedná se o:

- **Los jako způsob rozhodnutí sporu,**
- **los jako způsob rozdělení společné věci a**
- **los jako způsob rozhodnutí hlasování.**

V případě těchto losů se předpokládá existence jiného právního poměru, v rámci kterého má dojít k rozhodnutí, stanovujícimu konkrétně jeho předmět, nebo subjekt.⁴² Splnění takto stanovené povinnosti je pak právně vynutitelné. Nejedná se tedy o odvážné smlouvy, a proto se neužijí ustanovení OZ o sázce.⁴³

Co přesně je to los sloužící jako způsob rozhodnutí sporu, rozdělení společné věci nebo rozhodnutí hlasování občanský zákoník neuvádí výslovně. Jejich význam je třeba vykládat v souvislosti s jinými ustanoveními OZ, nebo v souvislosti se základními zásadami soukromého práva i v souvislosti s jinými právními předpisy.

Například co se týče losu jako způsobu **rozdělení společné věci**, je možné porovnat ustanovení § 841 ABGB:

Při rozdělení společné věci, které je provést po zrušení společenství, nerozhoduje většina hlasů. Rozdělení musí být provedeno k spokojenosti všech

⁴¹ TINTĚRA, T., PETR, P. a kol. *Základy závazkového práva*. 2. díl. Praha: Leges, 2017, 272 s. ISBN 978-80-7502-168-7. Str. 193.

⁴² PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1. Str. 2805.

⁴³ TINTĚRA, T., PETR, P. a kol. *Základy závazkového práva*. 2. díl. Praha: Leges, 2017, 272 s. ISBN 978-80-7502-168-7. Str. 193.

podílníků. Nemohou-li se shodnouti; rozhodne los nebo rozhodce anebo, jestliže se o určení toho nebo onoho způsobu rozhodnutí jednomyslně neshodnou, soudce.

Toto ustanovení výslovně uvádělo los jako mechanismus rozdělení společné věci. Dnešní právní úprava, zakotvující zrušení spoluvlastnictví a způsoby jeho vypořádání, obsažená v § 1140 a následujících OZ, už sice výslovně neuvádí los jako způsob vypořádání, tedy rozdělení společné věci, ovšem taková možnost není vyloučena, pokud se na tom spoluvlastníci dohodnou. Vzhledem k racionálnímu využití je splnění takto určené povinnosti vynutitelné a nejedná se o odvážnou smlouvu.

Ustanovení § 1140 odst. 1 OZ stanovuje, že nikdo nesmí být nucen setrvat v podílovém spoluvlastnictví. Je-li předmět spoluvlastnictví možné reálně rozdělit, může spoluvlastník žádat o oddělení ze spoluvlastnictví. K rozdělení spoluvlastnictví pak může dojít několika způsoby. Na způsobu rozdělení spoluvlastnictví se spoluvlastníci buď domluví, nebo není-li dohoda možná, rozhodne o rozdělení soud podle zákonného postupu.⁴⁴ Jestliže jsou spoluvlastníci schopni a ochotni dohodnout se sami, mohou v souladu s autonomií vůle a smluvní volností, o rozdělení předmětu spoluvlastnictví rozhodnout mimo jiné i losem. Losem pak lze například rozhodnout, která část pozemku bude patřit tomu kterému spoluvlastníku.

Co se týče **rozhodnutí sporu** losem, jedná se o způsob smírného řešení sporu a uplatní se obdobně ustanovení § 1903 a následující OZ o narovnání.⁴⁵

O **rozhodnutí hlasování** losem se jedná například v situaci, kdy několik osob hlasuje o nějaké skutečnosti. Nastane-li rovnost hlasů, přičemž zákon pro řešení takové situace nestanoví kogentní pravidlo, může být mezi možnostmi, které obdržely stejný počet hlasů, rozhodnuto losem. V řadě případů pak možnost, nebo spíše povinnost rozhodnutí hlasování losem stanoví přímo zákon, zejména lze uvést právní předpisy upravující volební právo. Například § 48 odst. 3 (o rozdělení mandátů) zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky⁴⁶:

⁴⁴ PLECITÝ, V, SALAČ, J., BAJURA, J. a kol. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 408 s. ISBN 978-80-7552-703.5. Str. 208.

⁴⁵ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1. Str. 2806.

⁴⁶ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1. Str. 2805.

Nebyly-li takto rozděleny všechny mandáty, případnou zbylé mandáty postupně volebním krajům, které vykazují největší zbytek dělení. Při rovnosti zbytků rozhoduje los.

Dalším příkladem kdy zákon výslovně počítá s využitím losu pro rozhodnutí nějaké právní otázky je ustanovení § 4 odst. 4 zákona č. 449/2001, o myslivosti.⁴⁷ V tomto případě se jedná o pronájem honitby, kdy pronajímatelem je právnická osoba spravující, nebo hospodařící s majetkem státu. Taková osoba smí honitbu pronajmout jen nájemci vybranému prostřednictvím výběrového řízení. Pokud se více zájemců splňujících další zákonem stanovené podmínky umístí na prvním místě, rozhodne o vybraném nájemci los.

Kromě losů ve smyslu občanského zákoníku a zmíněných zvláštních typů losů, na které se nepoužijí ustanovení o sázce, existují ještě losy ve smyslu zákona č. 186/2016 Sb, o hazardních hrách. Podle tohoto zákona jsou losy vydávány organizovaně s přesným určením vkladů a výher. Proces vydávání takových losů se nazývá loterie.⁴⁸ Více v kapitole č. 4.

⁴⁷ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1. Str. 2806.

⁴⁸ TINTĚRA, T., PETR, P. a kol. *Základy závazkového práva*. 2. díl. Praha: Leges, 2017, 272 s. ISBN 978-80-7502-168-7. Str. 193.

3.1.4. Pojištění

Pojištění, tedy přesněji řečeno pojistné plnění, závisí stejně jako sázky, hry a loterie na **nahodilých událostech**. Ustanovení § 2758 odst. 1 OZ uvádí, že:

„Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné.“

Toto ustanovení tak definuje jak pojistnou smlouvu, tak i pojem pojistné události. Z definice vyplývá, že základním znakem pojištění je také nahodilá událost. Smyslem pojištění je tedy zabezpečení osob pro případ nějaké takové události. Jedná se o takovou událost, o které pojistník předpokládá, že by mohla někdy nastat a která by mohla zapříčinit nečekané výdaje.

Výklad pojmu nahodilá událost obsahuje například usnesení NS ČR ze dne 28. 11. 2006 sp. zn. 30 Cdo 427/2006. Nejvyšší soud v tomto svém rozhodnutí označuje za nahodilou událost takovou skutečnost, která je určena pojistnými podmínkami, o které smluvní strany předpokládají, že by mohla nastat, ovšem v době vzniku pojištění nevědí, zda nastane. Nahodilou událostí tedy pak není taková událost, o které se v době vzniku pojištění vědělo, nebo taková, která byla vyvolána úmyslně za účelem podvodného získání pojistného plnění. O nahodilou událost se jedná i v takovém případě, kdy již v době uzavření pojistné smlouvy nastalo a trvá pojistné nebezpečí jinde, než kde se nachází pojištěný majetek.

Odvážnost pojistné smlouvy a vlastně i ona nahodilost spočívá tedy i v **nejistotě**, zda pojistná událost vůbec někdy nastane - například dopravní nehoda. Nebo se ví, že nastane, ale neví se kdy - například smrt. Další možností je, že se neví, zda událost někdy nastane, ale pokud ano, ví se přesně kdy - například dožití se určitého věku.

Z výše zmíněné zákonné definice pojistné smlouvy v § 2758 odst. 1 OZ vyplývá, že smluvními stranami pojistné smlouvy jsou **pojistník a pojistitel**.

Povinnost pojistníka platit pojistné, k čemuž se zavazuje pojistnou smlouvou, není synallagmatickým (vzájemně podmíněným) závazkem k povinnosti pojistitele (pojišťovny) vyplatit pojistné plnění v případě pojistné

události. Každé z těchto plnění je totiž podle usnesení NS ČR ze dne 14. 4. 2011 sp. zn. 25 Cdo 194/2009 vázané na jiný okamžik a tudíž se nejedná o synallagmatický právní vztah jako například v případě kupní smlouvy, kde předání předmětu koupě je vázáno na zaplacení kupní ceny. U pojistné smlouvy vzniká povinnost platit pojistné dnem uzavřením smlouvy, případně dnem sjednaným ve smlouvě, zatímco povinnost vyplatit pojistné plnění je vázáno na naplnění pojistných podmínek.

Dalšími účastníky tohoto smluvního vztahu mohou být **pojištěný, obmýšlený nebo oprávněná osoba.**

- **Pojistník** je osoba, uzavírající pojistnou smlouvu, často totožná s osobou pojištěného.
- **Pojištěným** je podle § 2766 OZ buď ten, kdo sám uzavírá pojistnou smlouvu a pojišťuje tak svůj život, zdraví, majetek, nebo odpovědnost, případně je to osoba, pro jejíž život, zdraví, majetek, nebo odpovědnost zřizuje pojistnou smlouvu jiná osoba, tedy pojistník.
- **Pojistitelem** je instituce poskytující pojištění, tedy pojišťovna.
- **Oprávněnou osobou** podle § 2770 OZ může být pojistníkem zvolená osoba, které má být plněno pojistné plnění v případě, že nastane **pojistná událost**.
- **Osobou obmýšlenou** je osoba, která může být určena pojistníkem a které v případě smrti pojistníka, nebo pojištěného vznikne nárok na **pojistné plnění**. V případě, kdy smrt pojistníka, nebo pojištěného způsobí úmyslným jednáním osoba obmýšlená, jedná se sice o pojistnou událost, ale osoba obmýšlená je vyloučena z pojistného plnění. To vyplývá z rozsudku NS ČR ze dne 31. 3. 2010 sp. zn. 25 Cdo 5012/2007.

Je-li pojistná smlouva uzavřena ve prospěch třetí osoby (tedy osoby odlišné od osoby pojištěného), pak podle rozsudku NS ČR ze dne 13. 2. 2001 sp. zn. 22 Cdo 2643/99 není potřeba, aby byla tato osoba v pojistné smlouvě určena individuálně. Postačí, když bude určena dostatečně určitě, například označením „nejstarší dcera pojištěného“.⁴⁹

⁴⁹ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9. Str 696.

3.1.4.1. Základní pojmy

Jedním ze základních pojmů je **pojistná událost**. Pojistnou událostí je právě ta nahodilá událost, pro kterou se pojištění uzavírá, tedy například pojištění domácnosti pro případ požáru, kdy pojistnou událostí je právě požár v domácnosti. Je ovšem nutné rozlišovat pojistnou událost od **události škodové**. Tyto dvě události spolu většinou úzce souvisí. Například při již zmíněném pojištění domácnosti, kdy dojde v důsledku požáru ke škodě na majetku (tedy dojde ke škodové události). Pokud tato škodová událost splňuje pojistné podmínky uvedené v pojistné smlouvě, jedná se zároveň také o pojistnou událost a vzniká tedy právo na pojistné plnění. Ovšem může také dojít ke škodové události, která není pojistnou událostí, jelikož nejsou naplněny podmínky uvedené v pojistné smlouvě, tedy například vznikne škoda v důsledku požáru, který však byl způsoben úmyslně. Nebo dojde ke škodové události – tedy ke vzniku nějaké škody, ovšem pro tuto událost není uzavřeno žádné pojištění. Tedy **ne každá škodová událost je zároveň událostí pojistnou**. To platí také naopak, že ne každá pojistná událost je škodovou událostí. Některá pojištění totiž nepředpokládají vznik škody, alespoň ne v pravém slova smyslu. Jednalo by se především o pojištění pro případ smrti.⁵⁰

Dalšími základními pojmy v oblasti pojištění jsou pojistné nebezpečí a pojistné riziko.

- **Pojistné nebezpečí** je určitý děj zapříčiňující vznik pojistné události, tedy například povodeň.
- **Pojistné riziko** udává míru pravděpodobnosti, že pojistná událost nastane právě v důsledku konkrétního pojistného nebezpečí. Jde tedy o hledisko, ze kterého potencionální pojistník usuzuje, zda je pro něj vhodné uzavřít to které pojištění.⁵¹

Dalším podstatným pojmem v oblasti pojištění je **pojistný zájem**. Tím je podle § 2761 OZ oprávněná potřeba ochrany před následky pojistné události. Jeho vymezení je důležité pro odlišení pojištění od sázek a her, jelikož pojištění směřuje k ochraně před újmou způsobenou pojistnou událostí, zatímco sázky a hry

⁵⁰ KARFÍKOVÁ, M., PŘIKRYL, V. a kol. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. 352 s. ISBN 978-80-87212-45-5. Str. 218.

⁵¹ KARFÍKOVÁ, M., PŘIKRYL, V. a kol. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. 352 s. ISBN 978-80-87212-45-5. Str. 219.

směřují k dosažení finančního, nebo hmotného prospěchu, nebo uznání. Švýcarský zákon o pojistné smlouvě uvádí příhodnou definici pojistného zájmu tak, že pojistným zájmem je: „Každý hospodářský zájem, který má někdo na tom, aby nedošlo k obávané události.“⁵²

Právo na pojistné plnění vzniká pojistníkovi (respektive pojištěnému) za předpokladu, že byly splněny pojistné podmínky. Ty jsou definovány v § 2774 odst. 1 OZ:

„Pojistné podmínky vymezí zpravidla podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění a způsob určení rozsahu pojistného plnění a jeho splatnost.“

V § 2774 odst. 2 OZ je zakotvena povinnost pojistitele seznámit pojistníka s **pojistnými podmínkami** před uzavřením smlouvy. Z uvedeného a také ze základních zásad soukromého práva (konkrétně ze zásady uvedené v § 1 odst. 2 OZ, kdy strany si mohou ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona) vyplývá, že pojistnou smlouvou a pojistnými podmínkami se lze odchýlit od zákona, ovšem v případě, že tak nebudou porušeny dobré mravy, veřejný pořádek nebo osobnostní práva. Z rozsudku NS ČR ze dne 11. 7. 2010 sp. zn. 25 Cdo 5334/2008 vyplývá, že pokud si pojistitel a pojistník ujednají určité pojistné podmínky, se kterými obě strany souhlasí a které neodporují zákonu, dobrým mravům, veřejnému pořádku nebo osobnostním právům, jsou pro ně tyto pojistné podmínky závazné a v případě sporu v občanském soudním řízení k nim soud při posuzování práv a povinností musí přihlížet.

Pojmy pojistka a pojistné mohou být především v laické veřejnosti snadno zaměnitelné a proto je potřeba je od sebe odlišit.

- **Pojistka** je vlastně důkazní prostředek osvědčující, že byla uzavřena pojistná smlouva. Pojistku vydává pojistitel pojistníkovi.
- **Pojistné** je podle § 2782 OZ pravidelně placená peněžní částka, kterou odvádí pojistník ve prospěch pojistitele po dobu trvání pojištění. Je to tedy vlastně platba za poskytování pojištění.

⁵² PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ*. Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8. Str. 1452.

Od těchto pojmů je třeba ještě odlišit **pojistné plnění**, což je na rozdíl od pojistného naopak právo pojistníka, pojištěného, obmýšleného, nebo jiné oprávněné osoby požadovat plnění od pojistitele. To vzniká v případě, že nastane pojistná událost naplňující pojistné podmínky.

Aby mohlo být vyplaceno pojistné plnění, je potřeba nejprve provést **pojistné šetření**. Pojistné šetření je podle § 2796 OZ zahájeno na podnět osoby oprávněné takový podnět podat. Takovou osobou může být především osoba pojistníka, pojištěného, ale i jiné osoby, mající právní zájem na pojistném plnění. Takový podnět je vlastně **oznámením** pojistné události a sdělením požadavku na pojistné plnění. Pojistné plnění musí být pojistníku, pojištěnému, osobě oprávněné nebo obmýšlenému splaceno do 15 dnů po skončení pojistného šetření, při kterém se zjišťuje soulad konkrétní nahodilé události s pojistnými podmínkami podle pojistné smlouvy. Šetření by nemělo přesáhnout dobu 3 měsíců od oznámení pojistné události.⁵³

Nárok na pojistné plnění podle § 2799 OZ nevzniká tomu, kdo způsobil pojistnou událost úmyslně. To ani v případě, že to s jeho vědomím způsobil třetí osoba, jestliže však nebylo stanoveno, že i v takovém případě právo na pojistné plnění vznikne, nebo jestliže tak stanovuje jiný zákon. Podle usnesení NS ČR sp. zn. 30 Cdo 427/2006 totiž taková událost, která byla způsobena záměrně tím, jehož majetku, života, nebo odpovědnosti se pojištění týká, případně tím, kdo má právo na pojistné plnění, není nahodilou událostí, tudíž nevzniká právo na pojistné plnění.⁵⁴ V takovém případě může být i naplněna skutková podstata trestného činu **pojistného podvodu** podle § 210 TZ.

Pojištění může také zaniknout podle § 2802 OZ na základě **dohody o zániku pojištění**, přičemž se vyžaduje, aby dohoda obsahovala ujednání o vyrovnání. Pojištění podle § 2803 OZ může samozřejmě zaniknout také **uplynutím pojistné doby**, jestliže bylo pojištění uzavřeno na dobu určitou. Další obecné důvody zániku pojištění jsou uvedeny v § 2810 OZ a jsou jimi například **zánik pojistného nebezpečí, zánik pojistného zájmu** a **smrt pojištěného**. Výčet případů zániku pojištění v ustanoveních § 2802 - § 2810 OZ není taxativní. Pojištění může zaniknout i v důsledku jiných právních skutečností, nebo jednání, například v důsledku změny vlastnického, nebo spoluvlastnického práva

⁵³ FIALA, Josef et al. *Občanské právo*. 2., aktualizované a doplněné vydání Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 965 s. Meritum. ISBN 978-80-7357-948-7. Str. 223.

⁵⁴ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 931 s. ISBN 978-80-7380-742-9. Str. 713.

k majetku, který je předmětem pojištění, nebylo-li v pojistné smlouvě ujednáno jinak.⁵⁵

⁵⁵ JANDOVÁ, L., ŠLAUF, P., SVEJKOVSKÝ, J. *Pojištění v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 353 s. ISBN 978-80-7400-530-5. Str. 154.

3.1.4.2. Pojistná smlouva

Pojistná smlouva je v současné době upravena především v OZ, v ustanovení § 2758 - § 2872, dále je úprava rozdělena do dalších speciálních právních předpisů, vztahujících se ke konkrétním druhům pojištění. Tím je například zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, dále jen ZPPV). Právní úprava pojistné smlouvy ovšem nebyla vždy předmětem úpravy občanských zákoníků. Před účinností OZ (od 1. 1. 2014) se pojistná smlouva řídila zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících předpisů (zákon o pojistné smlouvě, dále jen ZPS). Tento zákon byl účinný od 1. 1. 2005. Předtím byla právní úprava pojistné smlouvy stejně jako dnes předmětem občanského zákoníku, přesněji zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Pojistnou smlouvu v něm upravovala ustanovení § 788 - § 828.

ZPS obsahoval komplexní úpravu pojistné smlouvy, základních pojmů týkajících se pojištění, druhů pojištění a další. Většina ustanovení tohoto zákona kromě části třetí, šesté a sedmé byla zrušena a v současné době je tedy základní právní úprava obsažena v OZ a ve zvláštních předpisech. Nezrušené části ZPS zakotvují změny některých podmínek podnikání v oblasti cestovního ruchu a stanovují přechodná ustanovení o účinnosti.

Podle důvodové zprávy k OZ bylo důvodem navrácení pojistné smlouvy do občanského zákoníku to, že občanský zákoník je základním soukromoprávním kodexem a jako takový by měl obsahovat co možná nejúplnější právní úpravu smluv. Navíc právní úprava soukromého pojištění má velmi blízký právní vztah ke spoustě dalším ustanovením občanského zákoníku, například k ustanovením o náhradě škody, nebo k ustanovením o vzniku, změně nebo zániku závazkových právních vztahů.⁵⁶

Podle § 2 ZPS byla pojistná smlouva smlouvou o finančních službách, kdy se pojistitel zavazoval pro případ vzniku nahodilé události poskytnout předem sjednané plnění a zároveň se pojistník zavazoval platit pojistiteli pojistné. V § 3 ZPS byly vyjmenovány základní pojmy jako pojistitel, pojistník, pojistná

⁵⁶ HRADEC, Milan. *Pojistné podvody*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. Edice EUPRESS. 102 s. ISBN 978-80-7408-089-0. Str. 70.

událost a další.⁵⁷ V době platnosti ZPS se pojistné právo řídilo také stále účinným zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, zákonem č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí (také stále účinný) a dalšími souvisejícími zákony jako například ZPPV (také stále účinný). Subsidiárně platila i ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který upravoval pojistnou smlouvu před účinností ZPS.

Úprava pojistné smlouvy byla tedy před účinností ZPS předmětem občanského práva a po skončení účinnosti ZPS byla zase do občanského práva navracena. V současné době je tedy základní úprava ponechána OZ a tuto základní úpravu rozvádí řada zvláštních zákonů jako například již výše zmíněný ZPPV.

Pojistné smlouvy, které byly uzavřeny od účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, do účinnosti ZPS, se řídí právním režimem zákona č. 40/1964 Sb., podle ustanovení ZPS § 72 odst. 1 ZPS. Pojistné smlouvy, které byly uzavřeny od účinnosti ZPS, tedy od 1. 1. 2005, se řídí podle ZPS. Pojistné smlouvy uzavřené ode dne účinnosti OZ se řídí právní úpravou OZ podle přechodného ustanovení § 3028 odst. 1 OZ a pojistné smlouvy uzavřené před touto účinností se řídí dosavadními právními režimy podle § 3028 odst. 3 OZ.⁵⁸

⁵⁷ PŘIKRYL, V., ČECHOVÁ, J., MINISTERSTVO FINANCÍ. *Porovnání znění nové právní úpravy pojistné smlouvy v novém občanském zákoníku s úpravou provedenou zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), ve znění pozdějších předpisů.* [online]

Dostupné z: http://www.cap.cz/images/Odborna_verejnost_obrazky/Porovnaní_OZ_PS.pdf. Str. 1.

⁵⁸ KARFÍKOVÁ, M., PŘIKRYL, V. a kol. *Pojišťovací právo.* Praha: Leges, 2010. 352 s. ISBN 978-80-87212-45-5. Str. 213, 214.

3.1.4.2.1. Forma a náležitosti pojistné smlouvy

Pojistná smlouva je smlouva mezi pojistníkem a pojistitelem. Nejčastěji je smlouva uzavírána na základě **písemné nabídky**, která je přijata druhou stranou. Podle § 2758 odst. 2 platí, že nabídka je přijata i včasným zaplacením pojistného. V nabídce musí být podle § 2759 OZ buď určena lhůta, do kdy má být přijata, nebo platí obecně, že musí být přijata do jednoho měsíce ode dne doručení druhé straně. Jestliže je k uzavření pojistné smlouvy zapotřebí zdravotní prohlídka, prodlužuje se lhůta na dva měsíce. Nabídku může učinit jak pojistitel, tak i pojistník.

Aby mohla být nabídka přijata pouhým zaplacením pojistného, musí být zaplaceno ve správné výši podle nabídky, jinak by k jejímu přijetí a tedy k uzavření pojistné smlouvy nedošlo. I opožděné přijetí může být považováno za včasné, za splnění podmínky podle § 1743, kdy pozdní přijetí nabídky má účinky včasného přijetí, pokud navrhovatel bezodkladně vyrozumí akceptanta, že považuje její přijetí za včasné, nebo začne postupovat ve shodě s nabídkou.

Zákon uvádí také situaci, kdy příjemce nabídky navrhne změny, nebo dodatky k návrhu. V takovém případě se má podle § 1740 odst. 2 OZ za to, že nabídka byla odmítnuta a byla vznesena nová. To platí i pro pojistnou smlouvu. Pro přijetí takového nového návrhu opět běží lhůta jednoho měsíce ode dne doručení podle § 1759 odst. 2 OZ.

Pojištění, není-li ujednáno jinak, vzniká dle § 2772 odst. 1 OZ prvním **dnem následujícím** po dni, ve kterém byla uzavřena pojistná smlouva. **Doba vzniku pojištění a pojistná doba** jsou obligatorními náležitostmi pojistné smlouvy. Pokud tedy den vzniku pojištění není sjednán, platí zákonné pravidlo, tedy že pojištění vzniká dnem následujícím po uzavření pojistné smlouvy.

Pojištění se může vztahovat podle § 2772 odst. 2 OZ i na dobu před uzavřením smlouvy. To ovšem neplatí, jestliže pojistník věděl, nebo mohl vědět, že pojistná událost, na kterou se dané pojištění vztahuje, již nastala. Pokud by tímto způsobem bylo dosaženo vyplacení pojistného plnění, nebo by došlo k pokusu o jeho získání, hrozila by trestní odpovědnost za trestný čin pojistného podvodu podle § 210 TZ.⁵⁹

⁵⁹ JANDOVÁ, L., ŠLAUF, P., SVEJKOVSKÝ, J. *Pojištění v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 353 s. ISBN 978-80-7400-530-5. Str. 57.

Pokud je pojistná smlouva ujednána na dobu delší než 1 rok, musí mít **písemnou formu**. To je stanoveno v ustanovení § 2758 odst. 2 OZ. Ovšem zákon rozlišuje právní jednání týkající se pojištění a právní jednání oznamovací (například oznámení pojistníka o změně údajů). Samotná pojistná smlouva tedy písemnou formu mít musí, ale jiná jednání týkající se pojištění písemná být nemusí. To ovšem za podmínky, že si tak smluvní strany určí. Strany si mohou vymezit taková jednání s výjimkou těch, pro která zákon obligatorně písemnou formu vyžaduje. Zase se tady uplatňuje jedna ze zásad soukromého práva uvedená v § 1 odst. 2 OZ. Tedy že pokud to zákon výslovně nezakazuje, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona. Mohou si ujednat práva a povinnosti odchylně v takovém rozsahu, aby nedošlo k porušení dobrých mravů, veřejného pořádku nebo jiných práv.

Pro oznámení, platí opačné pravidlo, že se vyžaduje písemná forma jen v případě, že si to strany mezi sebou ujednaly. To stanovuje § 2773 odst. 2 OZ.

O tom, že byla uzavřena pojistná smlouva, vydá pojistitel pojistníkovi **pojistku**, jako potvrzení o uzavření smlouvy. Jestliže pojistná smlouva nebyla uzavřena v písemné formě, vyžaduje OZ v § 2777 tyto podstatné náležitosti pojistky:

- a) číslo smlouvy;
- b) určení pojistitele a pojistníka;
- c) určení oprávněné osoby, nebo způsobu, jakým bude určena;
- d) pojistná událost a pojistné nebezpečí;
- e) výši pojistného, jeho splatnost a údaj, zda se jedná o pojištění běžné, nebo jednorázové;
- f) pojistná doba;
- g) případná odchylná ujednání od pojistných podmínek a
- h) bylo-li při pojištění osob ujednáno, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, pak i způsob určení výše podílu.

Je-li pojistná smlouva uzavřena v písemné formě, musí pojistka obsahovat alespoň a), b), c), d) a f). Zbylé údaje musí být obsaženy v písemné pojistné smlouvě.

3.1.4.3. Formy a druhy pojištění

Pojištění je obecně členěno na pojištění:

- a) dobrovolné a
- b) povinné.

Dobrovolné pojištění je uzavíráno smluvně z dobrovolné vůle pojistníka. Příkladem takového pojištění může být například pojištění majetku, nebo domácnosti. **Pojištění povinné** se dále dělí:

- a) povinné pojištění smluvní a
- b) povinné pojištění zákonné.

U **povinného smluvního pojištění** se jedná o výkon některých druhů povolání, kdy je zákonem stanovena povinnost uzavřít pro výkon tohoto povolání pojištění. Jedná se o pojištění advokátů, notářů, insolvenčních správců a dalších podle příslušných právních předpisů. Například pojištění advokátů je upraveno v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Zákonné pojištění vzniká přímo ze zákona na základě určitých skutečností stanovených právními předpisy. Právní úprava je opět obsažena ve zvláštních zákonech a jiných právních předpisech. Příkladem je zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu nebo nemajetkovou újmu při pracovním úrazu a nemoci z povolání, které má základ v ustanovení § 365 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Každý zaměstnavatel, který zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance je ze zákona pojištěn pro případ povinnosti nahradit škodu svému zaměstnanci. Toto pojištění se na rozdíl od jiných pojistných vztahů nezakládá pojistnou smlouvou, ale vzniká *ex lege*. Z toho vyplývá také to, že takový pojistný vztah nemůže být zrušen za doby trvání pracovního poměru zaměstnance u daného zaměstnavatele, a to ani v případě, že zaměstnavatel neplatí řádně pojistné.⁶⁰

Co se týče forem pojištění, existuje pojištění:

- a) obnosové a
- b) škodové.

Pojištění obnosové je převážně sjednáváno v souvislosti s pojištěním životním, zatímco pojištění škodové jako pojištění neživotní. **Obnosové pojištění** slouží k získání obnosu v souvislosti se vznikem pojistné události. Jedná se například

⁶⁰ Vyhláška Ministerstva financí č. 125/1993 Sb. [online]. Dostupná z: <http://ppropo.mpsv.cz/>. XII. 3. 5.

o úrazové pojištění nebo také pojištění pro případ smrti, přičemž plnění z nich pak znamená finanční zajištění pozůstalých. **Škodové pojištění** se zakládá za účelem vyplacení pojistného plnění ze škodové události, které je pak využito na náhradu škody vzniklé touto událostí. ⁶¹ NS ČR ve svém rozsudku ze dne 16. 5. 2018 sp. zn. 25 Cdo 5644/2017 zdůrazňuje, že plnění pojistitele při škodovém pojištění není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu. Pojistitel pouze plní pojištěnému smlouvené plnění, vztahující se ke vzniku škodové události. Ovšem pojistitel není osobou odpovědnou za škodu, takovou osobou je škůdce a pro plnění pojistitele není významné, zda pojištěný uplatnil své nároky z dané škodové události u soudu proti škůdci. Rozhodnutí soudu o nárocích proti škůdci nemůže zakládat pojistiteli povinnost plnit pojistné plnění, to se odvíjí od sjednané pojistné smlouvy a pojistných podmínek. Rozhodnutí soudu o náhradě škody zavazuje škůdce, tedy původce škody.

Jednotlivé druhy pojištění se rozdělují pod dvě základní skupiny, kterými jsou:

- a) **pojištění komerční** a
- b) **pojištění nekomerční.**

Způsob určení výše odvodů na nekomerční pojištění je pro všechny stejný a odvíjí se z výše příjmu. Mezi nekomerční pojištění patří:

- a) **pojištění sociální** a
- b) **zdravotní.**

Sociálním pojištěním je například:

- a) **pojištění důchodové** a
- b) **pojištění v nezaměstnanosti.**

Pojištění zdravotní je založeno na odvodech vybíraných zdravotními pojišťovnami za účelem hrazení úkonů zdravotnické péče. Pojistné u těchto druhů pojištění platí pojistiteli z části zaměstnanec ze svého příjmu a zčásti jeho zaměstnavatel. U některých osob je pojistné placeno státem, například u studentů.⁶²

Pojištění komerční je v převážné většině sjednáváno jako pojištění dobrovolné smluvní. Komerční pojištění se opět rozděluje na několik hlavních odvětví:

⁶¹ KARFÍKOVÁ, M., PŘIKRYL, V. a kol. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. 352 s. ISBN 978-80-87212-45-5. Str. 242.

⁶² KAMENÍKOVÁ, B., POLACH, J., KRÁL, M. *Bankovníctví a pojišťovnictví*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008. 160 s. ISBN 978-80-7318-655-5. Str. 129.

- a) **pojištění riziková a**
- b) **rezervotvorná.**

Dále:

- a) **pojištění životní a**
- b) **neživotní.**

Pojištění riziková nefungují tak jako ostatní pojištění, jelikož nedochází k vyplacení pojistného plnění při pojistné události. Pojistné se užije už během pojistného období na rizika. Pojištění rezervotvorné vytváří rezervy, které jsou vypláceny ve formě pojistných plnění, nastane-li pojistná událost.⁶³

Životní a neživotní pojištění spadají kromě jiného pod **pojištění osob**. Dále existuje také **pojištění věcí a jiného majetku**.

Pojištění osob se tedy dělí na **životní** a **neživotní**. Životní pojištění zajišťuje ochranu pro pojištěného, především tedy slouží jako zajištění osob blízkých. Jedná se hlavně o pojištění pro případ smrti. Pojištění neživotní se liší od pojištění životního mírou nahodilosti pojistné události. Životní pojištění je tzv. **relativně nahodilé**. Typickým příkladem životního pojištění je pojištění pro případ smrti pojištěného, kdy je jisté, že jeho smrt někdy nastane, ale není jisté kdy. Neživotní pojištění se týká událostí **absolutně nahodilých**. Jedná se tedy o takové události, o kterých není jisté, zda vůbec někdy nastanou.⁶⁴ Příkladem neživotního pojištění je například úrazové pojištění, kdy absolutně není jisté, zda vůbec někdy dojde k úrazu specifikovanému pojistnou smlouvou.⁶⁵

Životními pojištěními jsou podle § 2833 OZ **pojištění pro případ smrti; pro případ dožití se určitého věku, nebo dne; nebo pojištění pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka**. Pojištěními neživotními jsou podle OZ **úrazové pojištění** (§ 2844) a **pojištění pro případ nemoci** (§ 2847 - § 2848).

Kromě osob lze pojistit také majetek a jiné věci. OZ v § 2849 - § 2855 zakotvuje **pojištění majetku**. Pojištění majetku může být sjednáno jako **pojištění**

⁶³ KAMENÍKOVÁ, B., POLACH, J., KRÁL, M. *Bankovníctví a pojišťovnictví*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008. 160 s. ISBN 978-80-7318-655-5. Str. 130.

⁶⁴ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Str. 1296.

⁶⁵ KARFÍKOVÁ, M., PŘÍKRYL, V. a kol. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. 352 s. ISBN 978-80-87212-45-5. Str. 282, 283.

domácnosti, tedy pojištění věcí, které jsou součástí domácnosti, nebo jako **pojištění nemovitostí** za účelem zabezpečení domů, bytů nebo jiných staveb.⁶⁶

Dalším druhem pojištění upraveným v OZ je **pojištění odpovědnosti**, jehož úprava je obsažena v § 2861 - § 2866. U tohoto druhu pojištění se nejčastěji jedná o pojištění odpovědnosti, která by mohla nastat v souvislosti s výkonem rizikové činnosti. Patří sem například **pojištění odpovědnosti zaměstnance za škodu**, nebo **pojištění odpovědnosti v souvislosti s výkonem některých druhů povolání**, jako je například advokacie, nebo notářství.

V § 2868 - § 2870 OZ je upraveno **pojištění úvěru nebo záruky**.

V § 2868 OZ se uvádí, že se jedná o pojištění chránící osoby, poskytující peněžní prostředky, před majetkovými důsledky, v případě, že dlužník/dlužníci nesplácí svůj dluh.

Ustanovení § 2871 uvádí **pojištění finančních ztrát**. Tady se jedná o pojištění, jehož účelem je pokrytí finančních ztrát v důsledku pojistné události. Takové pojištění může být sjednáno jako obnosové, nebo jako škodové.

Právní úprava pojištění je kromě občanského zákoníku obsažena také v dalších zvláštních zákonech, upravujících specifické druhy pojištění. Například pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, jehož právní úprava je obsažena v ZPPV. Jedná se o tzv. **povinné ručení**, kdy již z názvu vyplývá, že se jedná o pojištění povinné pro každého majitele nebo provozovatele motorového vozidla. Z tohoto pojištění se pokrývají škody způsobené třetím osobám provozem vozidla. Dílčí úprava povinného ručení je obsažena i v dalších zákonech, například v zákoně č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, nebo také ve vyhláškách ministerstev, například vyhláška č. 343/2014 Sb., o registraci vozidel. Současně s tímto pojištěním bývá často uzavíráno i tzv. **havarijní pojištění**. Havarijní pojištění je na rozdíl od povinného ručení dobrovolné smluvní pojištění, které slouží k pokrytí vlastních ztrát v důsledku dopravní nehody, krádeže, poničení a jiných rizik způsobujících škodu na vlastním vozidle. Jedná se o pojištění škodové, které je obecně upraveno v OZ.

⁶⁶ KAMENÍKOVÁ, B., POLACH, J., KRÁL, M. *Bankovníctví a pojišťovnictví*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008. 160 s. ISBN 978-80-7318-655-5.

3.1.5. Závazky ze zaopatřovacích smluv

Zaopatřovací smlouvy jsou jedním z mnoha typů smluv podle OZ. Jedná se o smlouvy, které jsou užívány poměrně zřídka a řadí se mezi smlouvy odvážné. Plnění z těchto smluv (respektive v těchto případech délka trvání plnění z těchto smluv) je totiž závislé na nahodilé události. Většinou je závislé na **relativně nahodilé události**. Jedná se totiž o takovou skutečnost, o které se ví, že nastane, ale není jisté kdy. Prospěch z těchto smluv je tedy opět závislý na nejistotě. Zaopatřovací smlouvy však mohou být sjednány i na dobu určitou, například smlouva o výměnku podle § 2707 odst. 1 OZ.

Mezi základní výslovně v zákoně uvedené typy zaopatřovacích smluv patří **smlouva o důchodu** (§2701 OZ) a **smlouva o výměnku** (§2707 OZ). Charakter odvážné smlouvy u smlouvy o důchodu spočívá v tom, že alespoň jedna ze stran smlouvy očekává prospěch z této smlouvy, kdy tento prospěch je ale nejistý, neboť celková výše plnění je závislá na nejisté události – například na okamžiku smrti, je-li důchod sjednán na dobu života příjemce. Je-li smlouva o důchodu sjednána na dobu určitou, pak není přítomna ona „odvážnost“ a nejedná se vlastně o odvážnou smlouvu. Stejně tak to platí o smlouvě o výměnku. Osoba oprávněná čerpá požitky, úkony nebo práva vyplývající ze smlouvy o výměnku za účelem zaopatření buď po dobu života, nebo na dobu určitou. Tedy opět pokud je smlouva uzavřena po dobu života oprávněné osoby, žádná ze stran neví, jak dlouho ve skutečnosti bude jejich závazek trvat a jedná se tak o odvážnou smlouvu. Pokud je však smlouva o výměnku sjednána na dobu určitou, chybí prvek odvážnosti.

3.1.5.1. Důchod

Je třeba si uvědomit, že se nejedná o důchod z pohledu sociálního, tedy o důchod starobní nebo invalidní. **Důchod** jako **zaopatřovací smlouva** podle občanského práva je upraven v § 2701 - § 2706 OZ. Základní charakteristika je uvedena v § 2701 odst. 1 OZ, kde je stanoveno, že:

„Smlouvou o důchodu se plátce zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod).“

Důchod je tedy smlouva, ve které se jedna strana zavazuje poskytovat druhé straně, nebo nějaké třetí osobě **opakovaně peněžité plnění**. Na obou stranách smlouvy může figurovat více osob. Smlouva může být uzavřena jako úplatná, i jako neúplatná.⁶⁷

V § 2701 odst. 1 OZ je zmíněna povinnost „platit“, kdy výkladem dospívám k tomu, že se platí penězi a k tomu, že peníze jsou **věcí zastupitelnou**, což potvrzuje i Ústavní soud, například ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 317/2000. Z toho usuzuji, že peníze mohou být zastoupeny i jinou zastupitelnou věcí a tudíž může být předmětem dávky podle smlouvy o důchodu. Může se tedy jednat namísto placení o pravidelné poskytování jiných věcí, například dřeva, zemědělských plodin,...⁶⁸

Smlouva o důchodu může být uzavřena i ústně. Ovšem jedná-li se o takovou smlouvu o důchodu, ve které se plátce zavazuje plnit po dobu života nějaké osoby, nebo po dobu delší než 5 let, vyžaduje zákon v ustanovení § 2701 odst. 2 OZ písemnou formu. Podle § 582 odst. 1 OZ: „Není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami, nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí.“ Podle § 586 odst. 1 OZ platí, že je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může jen tato osoba vznést námitku neplatnosti. V opačném případě, podle § 586 odst. 2 OZ, pokud oprávněná osoba neplatnost právního jednání nenamítne, považuje se právní jednání za platné. Ustanovení § 582 odst. 2 OZ stanovuje, že pokud není dodržena

⁶⁷ PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ*. Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8. Str. 1384.

⁶⁸ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 931 s. ISBN 978-80-7380-742-9. Str. 665.

forma právního jednání ujednaná stranami, nebo forma právního jednání vyžadovaná ustanoveními části čtvrté OZ, lze jeho neplatnost namítnout, jen pokud již nebylo plněno. Z toho vyplývá, že pokud byla smlouva o důchodu uzavřena ústně, ačkoli část čtvrtá OZ, kde je smlouva o důchodu upravena, vyžaduje písemnou formu a ze smlouvy již bylo plněno, pak již nelze namítnout její neplatnost pro nedodržení právní formy.

Jak dlouho bude závazek trvat, záleží na tom, zda byla doba ujednána ve smlouvě. Pokud doba není sjednána, § 2702 OZ stanovuje, že povinnost trvá po dobu života příjemce. Povinnost platit důchod může být ujednána na dobu určitou i neurčitou. I v tomto případě platí obecné ustanovení soukromého práva uvedené v § 548 OZ, které stanovuje, že závazky z právních jednání mohou být vázány na splnění určitých podmínek.

Jelikož zákon nijak neupravuje možnosti výpovědi smlouvy o důchodu, je potřeba si tuto možnost ujednat ve smlouvě a stanovit **způsoby výpovědi**. Pokud je smlouva sjednána na dobu určitou, závazek z ní zaniká **uplynutím** této **dobu**. Jestliže je sjednána na dobu neurčitou a není možnost výpovědi ujednána ve smlouvě, je možné využít ustanovení § 1999 odst. 1 OZ. Toto ustanovení umožňuje zrušit závazek ke **konci kalendářního čtvrtletí** výpovědí podanou minimálně tři měsíce dopředu. Toto ustanovení se vztahuje na situace, kdy je někdo zavázán k opakovanému nepřetržitému plnění, nebo k jiné činnosti, což se vztahuje i na smlouvu o důchodu. Vyplývá to také z judikatury, například rozsudek NS ČR ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2472/2015, jehož právní věta stanovuje, že v případě, kdy nejsou ve smlouvě sjednány podmínky výpovědi, „jde o smlouvu jednostranně vypověditelnou ve lhůtě tří měsíců ke konci kalendářního čtvrtletí.“ V takovém případě dokonce „námitka, že účinnost výpovědi je závislá na tom, zda se oproti době, kdy byl závazkový právní vztah založen, podstatně změnila okolnosti na straně účastníků, neobstojí; výpověď totiž (...) nemusí být odůvodněna.“

Závazek ze smlouvy o důchodu kromě zmíněných důvodů může zaniknout i jinými způsoby typickými pro soukromé právo, například **prominutím povinnosti ze závazku, smrtí povinného, splynutím osoby povinné a osoby příjemce** a dalšími.⁶⁹

⁶⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 1516. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 303.

Ke splnutí osoby povinné s osobou příjemce může podle § 1993 odst. 1 OZ dojít v případě, že jakýmkoli způsobem splyne právo s povinností v jedné osobě. Splynutím osoby povinné s osobou příjemce nedochází v případě smlouvy o důchodu přímo k zániku závazku, ale spíše jen k zániku povinnosti splatit konkrétní dávku. Ke splnutí osoby povinné s osobou příjemce může totiž v případě smlouvy o důchodu dojít tak, že osoba příjemce zemře a osoba povinná se stane dědicem dědictví po osobě příjemce. Závazek by v takovém případě zanikl už smrtí osoby příjemce. Ovšem důchod podle § 2701 a následujících OZ je plněním vázaným na osobu příjemce a takové plnění se nemůže stát předmětem dědictví. V ustanovení § 2703 OZ je ale stanoveno, že „zemře-li osoba, na dobu jejíhož života byl důchod ujednáán, zaplatí plátce dávku, která za života oné osoby již dospěla“. To platí, je-li splatnost dávek stanovena měsíčně napřed. V takovém případě by se takto již splatná (dospělá) dávka stala předmětem dědictví a osoba povinná, která by byla zároveň i dědicem, by byla povinná plnit sama sobě, což postrádá význam.

Dávky důchodu jsou tedy splatné podle § 2703 OZ, není-li ujednáno jinak, měsíc dopředu. To znamená, že dávku musí příjemce obdržet nejpozději poslední den kalendářního měsíce předcházejícímu tomu, na který se dávka platí. V případě smrti osoby, na jejíž dobu života byl důchod ujednáán, je plátce povinen (jak již bylo zmíněno) zaplatit dávku, která za života osoby již dospěla, tedy byla již splatná. V případě, že byla splatnost ujednána pozadu, tedy dodatečně za již uplynulý měsíc, má plátce povinnost zaplatit dávky jen za dobu, ve které byla osoba, o jejíž důchod se jedná, ještě na živu.⁷⁰

Se splatností souvisí otázka **postoupení smlouvy** a **postoupení pohledávky**. Smlouvu, tedy právo na důchod podle § 2704 OZ, postoupit nelze. Jednalo by se o **zdánlivé právní jednání** (§ 551 - § 554 OZ). Ovšem lze postoupit již splatnou pohledávku.

Ustanovení § 2705 OZ je ustanovením typicky „zaopatřovacím“. Podle tohoto ustanovení si může plátce vyhradit, aby důchod nebyl postižitelný exekučními, nebo insolvenčními opatřeními pro příjemcovy dluhy, avšak jen do výše, kterou příjemce skutečně potřebuje pro své zaopatření s ohledem na jeho poměry. V podstatě se jedná o obdobnou konstrukci jako u **nezabavitelné částky**

⁷⁰ PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ*. Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8. Str. 1385, 1386.

podle zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, (dále jen OSŘ). OSŘ stanoví v § 278, že srážkami ze mzdy, jako jedním ze způsobů výkonu rozhodnutí, nesmí být sražena tzv. nezabavitelná částka. Jedná se o částku, která musí dlužníkovi po výkonu rozhodnutí (srážky ze mzdy, exekuce a další) zůstat.

Tato částka je vypočítávána podle speciálního nařízení vlády ČR. Je to nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách. Podle ustanovení § 1 (aktuálního znění tohoto nařízení účinného od 1. 6. 2019) je částka, která nesmí být povinnému sražena z měsíční mzdy, rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení a případně jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu, kterou je povinen vyživovat. Částky životního minima a normativních nákladů na bydlení stanovují zvláštní právní předpisy. Jedná se o zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a nařízení vlády č. 320/2018 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2019 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, dále výše částek, které se započítávají za pevná paliva a částek normativních nákladů na bydlení (pro období od 1. 1. 2019 do 31. 12. 2019).

Poslední ustanovení OZ upravující důchod, tedy § 2706, stanovuje možnosti **odstoupení od smlouvy** o důchodu, která byla sjednána za úplaty. V takovém případě nelze odstoupit od smlouvy z důvodu neplacení dávek a požadovat navrácení úplaty. Bylo by to totiž v rozporu se samotným smyslem právní úpravy důchodu jakožto zaopatřovací smlouvy - smlouvy odvážné. Jiná situace by byla, pokud by bylo poskytnuto zajištění pro placení důchodu a tato jistota by zanikla, nebo by se snížila její hodnota a nebyla by v přiměřené době doplněna. Kromě toho si smluvní strany mohou (charakteristicky pro soukromé právo) sjednat ve smlouvě další důvody pro odstoupení od smlouvy.⁷¹

Jistota slouží k uspokojení důchodových dávek, o které může rozhodnout soud v případě, že není řádně plněno plátcem. Jistotou se rozumí poskytnutí peněz, nebo jiné penězi ocenitelné hodnoty jako jistotu za splnění určitého dluhu. Povinný a oprávněný (případně i jiný zúčastněný subjekt) se však mohou mezi sebou dohodnout i na jiných – závazkově právních zajišťovacích institutech (ručení, finanční záruka, zajišťovací převod práva, dohoda o srážkách ze mzdy

⁷¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 1516. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 307.

nebo jiných příjmů). Uplatnit lze také věcně právní zajišťovací instituty (zástavní a zadržovací právo).

3.1.5.2. Výměnek

Výměnek je dalším zaopatřovacím institutem ve formě odvážné smlouvy upravený v OZ. Lepším pojmenováním tohoto institutu by byl termín výminek, jelikož si na základě této smlouvy jedna ze stran něco vyměňuje od strany druhé. Výměnek je definován v § 2707 odst. 1 OZ, který uvádí, že:

„Smlouvou o výměnku si vlastník nemovité věci vyměňuje v souvislosti s jejím převodem pro sebe nebo třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření na dobu života nebo na dobu určitou a nabyvatel nemovité věci se zavazuje zaopatření poskytnout. Není-li stanoveno nebo ujednáno jinak, rozhoduje pro obsah práv výměnkáře místní zvyklost.“

V praxi se jedná například o prodej domu, kdy prodávajícím bude starší osoba, která **si vymíní**, že na dobu dožití svého života bude obývat určité prostory tohoto domu, který ale již bude za této podmínky patřit nabyvateli. S právní úpravou výměnku tedy úzce souvisí úprava věcných břemen zakotvená v § 1257 a následujících OZ. V případě zmíněného příkladu prodeje domu by se jednalo o služebnost bytu podle § 1297 a následujících OZ.

Stejně tak si podle § 2707 OZ může v uvedeném příkladě prodávající osoba vymínit, že bude určité prostory domu užívat jiná – třetí osoba, odlišná od osoby prodávající a osoby kupující. Jiné požitky, úkony, nebo práva si může vlastník nemovité věci také vymínit pro sebe i pro třetí osobu, odlišnou od osoby vlastníka a osoby nabyvatele. Smlouvu o výměnku lze tedy uzavřít i ve prospěch osoby odlišné od smluvních stran.

Ustanovení § 2708 OZ stanovuje povinnost zapsat výměnek do **veřejného seznamu**, a to v případě, že byl zřízen jako reálné břemeno k nemovité věci. To vyplývá i z ustanovení § 1262 odst. 1 OZ, podle kterého služebnost k věci zapsané ve veřejném seznamu (nemovitá věc je zapsána v katastru nemovitostí) musí být taktéž zapsána do takového veřejného seznamu.

Zákon pro smlouvu o výměnku nevyžaduje písemnou formu, která je ale vzhledem k charakteru takové smlouvy přinejmenším vhodná. V případech, kdy se jedná o výměnek představující zřízení reálného břemene nebo služebnosti s nutností zapsání do katastru nemovitostí podle zákona č. 256/2013 Sb.,

o katastru nemovitostí, je **písemná forma** nutná. Ve většině případů je výměnek týkající se nemovitosti už součástí jiné písemné smlouvy, například kupní smlouvy.⁷²

Ustanovení § 2709 OZ je typickým zaopatřovacím ustanovením. Je v něm zakotveno pravidlo, že **osoba zavázaná k výměnku** je povinna poskytovat **výměnkáři** nezbytnou pomoc v nouzi, nemoci, nebo při úrazu, a to i přesto, že to nebylo výslovně sjednáno ve smlouvě o výměnku. Povinnosti se může zprostit zprostředkováním péče o výměnkáře ve zdravotnickém nebo jiném obdobném zařízení, avšak již na náklady výměnkáře. Toto vyplývá už ze samotného charakteru výměnku jako zaopatřovacího institutu a z historického vzniku a vývoje jeho právní úpravy.

Právní úprava výměnku zahrnuje v § 2710 OZ klauzuli *rebus sic stantibus*, což je doložka výhrady změny poměrů. Klauzule poskytuje ochranu osobě zavázané z výměnku, aby při výrazné změně poměrů, která znemožňuje, nebo ztěžuje naturální plnění z výměnku, mohl být výměnek zcela, nebo zčásti nahrazen peněžitým důchodem. V případě, že byl výměnek přeměněn na peněžitý důchod a znovu došlo ke změně poměrů (možno na straně zavázaného i na straně výměnkáře), může být peněžitý důchod opět přeměněn na naturální výměnek.⁷³

Obsah smlouvy o výměnku může být změněn buď dohodou samotných stran smlouvy, nebo rozhodnutím soudu (například právě při změně poměrů). Obsah takové smlouvy může být ale změněn například i z důvodu zkázy stavby, což stanovuje § 2711 OZ. V případě, že dojde ke zkáze stavby, ve které má výměnkář na základě výměnku vyhrazené (vymíněné) bydlení, je osoba zavázaná k výměnku povinna opatřit výměnkáři na vlastní náklady náhradní bydlení, které je kvalitativně srovnatelné s bydlením dosavadním - vymíněným.

OZ ve svém ustanovení § 2712 stanovuje, že:

„Výměnek vyhrazený manželům se nezkracuje smrtí jednoho z nich.“

⁷² PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ*. Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8. Str. 1389.

⁷³ SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. 184 s. ISBN 978-80-7552-307-5. Str. 158.

Účelem tohoto ustanovení je ochrana jednoho z manželů po smrti druhého, aby měl jistotu ohledně práva na plnění i po smrti manžela.⁷⁴

Podobně jako u smlouvy o důchodu, ani výměnek nelze podle § 2713 OZ postoupit a stejně tak lze postoupit jen právo na jednotlivé splatné dávky, ovšem za podmínky, že nejsou určeny pro osobní potřeby výměnkáře. Tento zákaz v sobě odráží charakter výměnku jako **institutu osobního zaopatření**.

Otázkou je, zda by se na ujednání o postoupení smlouvy o výměnku hledělo jako na relativně neplatné právní jednání, nebo jako na nicotné právní jednání. Jedná se o otázku, na kterou není v odborné veřejnosti jednotná odpověď. Pro relativní neplatnost (§ 580 odst. 1 OZ) svědčí to, že ustanovení o zákazu postoupení výměnku existuje především na ochranu zájmů povinného a tedy se jí musí dovolat. To je ovšem jiné řešení, než jaké je u obdobného institutu – smlouvě o důchodu. Smlouva o důchodu je druhým zaopatřovacím institutem, u kterého se v ustanovení § 2704 OZ výslovně stanovuje, že k postoupení se nepřihlíží. S ohledem na příbuznost těchto institutů dle mého názoru přichází v úvahu také takový výklad, že lze analogicky využít toto ustanovení a dovozovat z něj i zdánlivost jednání, kterým se postupuje smlouva o výměnku. Výměnek i smlouva o důchodu jsou zaopatřovacími instituty mající osobní povahu a jsou tedy vázány na osobu příjemce (u důchodu), nebo i oprávněného (u výměnku). Jedná se o velmi podobné instituty, proto když ustanovení § 2704 OZ stanovuje, že právo na důchod nelze postoupit jinému a k opačnému ujednání **se nepřihlíží**, usuzují, že takové pravidlo je možné analogicky aplikovat i na smlouvu o výměnku. Tedy i přesto, že ustanovení o nepostupitelnosti výměnku to výslovně nestanovuje.⁷⁵

Výraz „**nepřihlíží se**“, označuje právní jednání, které jako by neexistovalo. Takové jednání se jeví jako právní jednání, ovšem po právu neexistuje, jelikož z úmyslu zákonodárce vyplývá, že je takové jednání právně nepřípustné.⁷⁶

Kromě porovnání ustanovení o důchodu a o výměnku usuzují na zdánlivost takového jednání také s ohledem na charakter těchto institutů. Účelem je zaopatření konkrétních osob, v převážné většině se jedná o zabezpečení

⁷⁴ PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ*. Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8. Str. 1392.

⁷⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1516. ISBN 978-80-7478-630-3. Str. 324.

⁷⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela: *Zdánlivé právní jednání*. [online]

Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/zdanlive-pravni-jednani>

nějakých osobních potřeb, a proto jednání postupující takové zaopatření jiné osobě nemůže z podstaty věci vyvolávat právní účinky.

S nepostupitelností výměnku souvisí také to, že právo na výměnek nepřechází na dědice výměnkáře. Důvody jsou zase stejné, jedná se o osobní povahu institutu, který je vázán na konkrétní osobu.

Ustanovení § 2715 OZ stejně jako u důchodu omezuje u výměnku odstoupení od smlouvy. Podle tohoto ustanovení nelze odstoupit od smlouvy o převodu nemovitosti, kterou byl zřízen i výměnek, z důvodu neplnění povinností osobou zavázanou z výměnku. Zákonodárce myslel na nepřiměřené důsledky, které by mohly nastat v souvislosti s odstoupením od smlouvy. Především po dlouhé době by tak mohlo dojít k nepřiměřeným zásahům do majetkových práv (například při vysokém zhodnocení nemovitosti). Výměnkáři tedy nezbývá, než se domáhat plnění povinností ze strany zavázané osoby. Stejně jako u důchodu je však možné smluvně sjednat zvláštní důvody pro odstoupení od smlouvy.⁷⁷

⁷⁷ PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ*. Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8. Str. 1394.

3.1.6. Dědická smlouva

Jedním z druhů odvážných smluv je **dědická smlouva**. Dědická smlouva je institut, který je zařazen do českého občanského zákoníku v důsledku nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 650/2012 ze dne 4. července 2012. Toto nařízení upravuje příslušnost, rozhodné právo, uznávání a výkon rozhodnutí a výkon veřejných listin v dědickém právu a vytváření evropského dědického osvědčení. Jelikož se jedná o nařízení, jde o právní akt EU s bezprostředním účinkem, což znamená, že je obecně závazné a přímo použitelné. Ustanoveními tohoto nařízení se tak musí řídit všechny členské státy EU. Dle čl. 49 tohoto nařízení je dědická smlouva dalším možným pořízením pro případ smrti. Česká republika při poslední velké novelizaci občanského zákoníku institut dědické smlouvy včlenila i do jeho znění.

Dědická smlouva je definována v § 1582 OZ:

„Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu, nebo třetí osobu za dědice, nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.“

Dědická smlouva je jedním z pořízením pro případ smrti. Oproti závěti, která je jednostranným pořízením pro případ smrti, je dědická smlouva dvou i vícestranným právním jednáním. Dědická smlouva musí být podle § 1582 odst. 1 OZ uzavřena ve formě **veřejné listiny – notářského zápisu** a lze ji sjednat i ve prospěch třetí osoby.

Dalším rozdílem oproti závěti je, že dědická smlouva jakožto dvoustranné právní jednání nemůže být jednostranně zrušena, nebo změněna, jestliže tak není ujednáno přímo ve smlouvě, nebo jestliže tak neumožňuje zákon.

Dědická smlouva naplňuje charakteristické znaky smlouvy odvážné, kterými jsou **nahodilost** a prospěch nebo neprospěch závislý na **nejisté události**.

O formu odvážné smlouvy se jedná především proto, že se podle § 1588 OZ jedná o takové pořízením pro případ smrti, které zůstavitele za jeho života neomezuje v nakládání s jeho majetkem. Omezen je pouze tím, že nesmí o předmětu dědické smlouvy uzavřít darovací smlouvu, nebo pořídit závět'. V takovém případě by se smluvní dědic mohl domáhat neúčinnosti takového jednání.

Dědická smlouva je tedy smlouvou odvážnou, jelikož zůstavitel po uzavření dědické smlouvy může i nadále nakládat se svým majetkem, o kterém smlouvu uzavřel. To znamená, že může takový svůj majetek, který má být předmětem dědictví, například i zničit. Z toho vyplývá, že plnění z takové smlouvy je nejisté.

Ustanovení § 1584 odst. 1 OZ stanovuje, že dědickou smlouvu může uzavřít jen plně svéprávný a zletilý zůstavitel a je-li na svéprávnosti omezen, může ji uzavřít a případně měnit jen se souhlasem opatrovníka. Ustanovení § 1584 odst. 2 stanovuje, že dědickou smlouvu mohou strany uzavřít a závazek z ní měnit jen osobním jednáním. Z toho vyplývá, že dědickou smlouvu nemohou uzavřít zástupci stran. Tady ovšem nastává problém v případě, kdy má být stranou dědické smlouvy právnická osoba, která je zákonem považována za uměle vytvořený útvar, jež není svéprávný, a proto musí být zastoupena statutárním orgánem, nebo jiným svým členem. Podle § 1584 odst. 2 OZ by tedy právnická osoba nemohla být stranou dědické smlouvy.⁷⁸ To je ovšem poněkud absurdní nerozumná skutečnost a proto je třeba i při výkladu tohoto ustanovení opět dbát judikatury Ústavního soudu, například nálezu se sp. zn. I. ÚS 3758/2011 nebo již zmíněného nálezu se sp. zn. Pl. ÚS 7/2017. Ústavní soud se totiž přiklání k závěru, že co je absurdní, nemůže být správné a je třeba postupovat jinak.⁷⁹

Ustanovení § 1585 odst. 1 OZ stanovuje, že dědickou smlouvu lze uzavřít jen o třech čtvrtinách pozůstalosti s tím, že zbytek, tedy minimálně jedna čtvrtina, musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídit zvlášť. O zbylé části však může závětí pořídit ve prospěch stejné osoby, v jejíž prospěch pořídil dědickou smlouvou.

Dědická smlouva musí vždy obsahovat určení **dědice**, popřípadě **odkazovníka**. Dědicem ani odkazovníkem nemusí být nutně některá ze smluvních stran, ale může být pořízeno i ve prospěch třetí osoby.⁸⁰ Odkazovníkem podle § 1478 OZ není dědic, ale je to podle § 1477 OZ osoba, které se zřizuje pohledávka vůči dědicovi.

Podle § 1587 OZ se na dědickou smlouvu použijí ustanovení § 548 a § 549 OZ, což znamená, že dědickou smlouvu lze uzavřít i s podmínkou, na jejímž

⁷⁸ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9. Str. 60.

⁷⁹ KINDL, M. *Kamenožrout nevadí*. [online].

Dostupné z: <http://www.dockindl.cz/kamenožrout-nevadi>

⁸⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 408 s. ISBN 978-80-7400-266-3. Str. 87.

splnění závisí, zda dědic po smrti zůstavitele získá ve smlouvě určený majetek, nebo nikoli.

3.1.7. Smlouva o zcizení dědictví

Ustanovení § 2714 odst. 1 OZ stanovuje, že **dědictví** lze po smrti zůstavitele zcizit. **Zcizením dědictví** vstupuje nabyvatel dědictví (osoba odlišná od zůstavitele a od dědice) do práv a povinností náležejících k pozůstalosti. Rozdíl mezi **dědickou smlouvou** a **smlouvou o zcizení dědictví** spočívá v tom, že dědickou smlouvu uzavírá **zůstavitel** s nějakou konkrétní osobou – **dědicem**, zatímco smlouvu o zcizení dědictví uzavírá **dědic** s nějakou konkrétní osobou – **nabyvatelem dědictví**. Ve smlouvě o zcizení dědictví tedy nefiguruje zůstavitel jako smluvní strana, ale naopak, k jejímu uzavření smí dojít podle § 1714 odst. 1 OZ jen **po smrti** zůstavitele. Byla-li by smlouva o zcizení dědictví uzavřena dříve, nepřihlíželo by se k ní.

Smlouvu o zcizení dědictví OZ výslovně označuje jako smlouvu odvážnou v § odst. 2. O odvážnou smlouvu se však jedná jen tehdy, jestliže smlouva o zcizení dědictví není podložena **seznamem práv a povinností**. Ona odvážnost totiž spočívá v tom, že nabyvatel nemusí vědět přesně do jakých práv a povinností vlastně vstoupí. Obsah smlouvy o zcizení dědictví jako smlouvy odvážné nekonkretizuje, neuvádí ani jinak neodkazuje na přesný výčet práv a povinností. Nabyvatel nabývá dědictví jako celek se všemi z toho vyplývajícími právy a povinnostmi, aniž by mu musely být přesně známy. Přesněji řečeno tedy nabývá **pozůstalost** – veškeré jmění, včetně dluhů a jiných závazků, pokud nejsou vázány výlučně na osobu zůstavitele. (Pojmem dědictví se oproti pojmu pozůstalost označuje pouze ta část pozůstalosti, kterou skutečně dědicové, nebo jiní nabyvatelé nabudou). Nabyvatel společně se zcizitelem dědictví odpovídá věřitelům společně a nerozdílně za dluhy zůstavitele.

Výhodou smlouvy o zcizení dědictví je, že strany smlouvy nemusí čekat na výsledek pozůstalostního řízení a následně nemusí převádět vlastnická práva k jednotlivým věcem, které byly předmětem dědictví. Po smrti zůstavitele tak dojde k převedení pozůstalosti na jinou osobu, která není dědicem. Motivací k takovému rozhodnutí dědice může být například to, že se obává možných dluhů plynoucích z pozůstalosti, zatímco někdo jiný, kdo není dědicem, o tuto pozůstalost má zájem i přes takovéto riziko.

Dojde-li ke zcizení dědictví, musí to strany podle § 1715 OZ bez zbytečného odkladu oznámit pozůstalostnímu soudu (soud, který vede řízení

o dědictví). Soud pak pokračuje v řízení, podle § 122 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, namísto dědice s nabyvatelem dědického práva. Strany musí soudu také prokázat uzavření smlouvy o zcizení dědictví a výslovně do protokolu požádat, aby soud pokračoval v řízení s nabyvatelem namísto dědice.

Smlouva o zcizení dědictví může být uzavřena jako úplatná i jako neúplatná, tedy jako darovací. Ustanovení § 1714 odst. 3 OZ vyžaduje, aby smlouva o zcizení dědictví, stejně jako dědická smlouva, měla formu **veřejné listiny**.

4. Exkurz - sázky, hry a loterie jako hazardní hry podle zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách

Sázky, hry a loterie (zahrnující také losy) jsou částečně upraveny také ve veřejnoprávním předpisu - v zákoně č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách.

V českém právním řádu existuje tzv. **dualismus práva veřejného a práva soukromého**. K rozlišení práva veřejného a práva soukromého existuje celá řada teorií, zejména:

- Teorie zájmová,
- teorie mocenská (subordinační),
- teorie organická (subjektů).

Kromě těchto základních teorií existují také tzv. modifikované organické teorie:

- Nová teorie subjektů (tzv. teorie zvláštního práva),
- formální organická teorie,
- materiální organická teorie⁸¹
- a další...

Nejznámějšími z uvedených teorií, ze kterých vychází český právní řád, jsou **teorie zájmová, mocenská** (neboli subordinační) a **teorie organická** (neboli teorie subjektů).⁸² Tyto teorie představují hlediska, dle kterých lze rozlišovat vztahy práva veřejného a vztahy práva soukromého. První teorie mají svůj původ již v římskoprávních textech z 2. a 3. století n. l. Jedná se především o teorii zájmovou, kdy právo veřejné se týkalo zájmů římského státu, zatímco právo soukromé se týkalo zájmů jednotlivců. Dále jde o teorii mocenskou, kdy veřejné právo je takové, které nelze měnit dohodami jednotlivců, tedy lze dovodit, že jde o takové právo, kde existují vztahy nadřazenosti a podřízenosti.⁸³

⁸¹ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 826 s. Str. 25.

⁸² HANDRLICA, Jakub, ed. *Veřejné právo a právo soukromé: aktuální tendence a výzvy veřejnoprávní úpravy plynoucí z problematiky právního dualismu*. Praha: Eva Rozkotová, 2014. 248 stran. ISBN 978-80-87975-10-7. Str. 59.

⁸³ HANDRLICA, Jakub, ed. *Veřejné právo a právo soukromé: aktuální tendence a výzvy veřejnoprávní úpravy plynoucí z problematiky právního dualismu*. Praha: Eva Rozkotová, 2014. 248 stran. ISBN 978-80-87975-10-7. Str. 15 – 16.

Sázky, hry a losy jsou upraveny v OZ, tedy v soukromoprávním předpisu, ve kterém jsou upravena soukromá subjektivní práva a povinnosti v rámci soukromoprávních vztahů. Kromě toho jsou pak sázky, hry a loterie částečně upraveny v ZHH, tedy v předpisu veřejnoprávním, kde se jedná o veřejnoprávní regulaci v rámci veřejnoprávních vztahů. Rozdílem je, že se jedná o právní regulaci vrchnostenskou, ovládanou zásadou legality (veřejnou moc lze vykonávat jen v mezích a způsoby, jaké stanoví zákon), zatímco v soukromoprávní úpravě platí zásada legální licence (každý může činit vše, co není zákonem zakázáno, a nesmí být nucen činit, co zákon neukládá).

Ač se jedná o právní úpravu zcela odlišnou od právní úpravy obsažené v OZ, některé instituty jsou v OZ a v ZHH upraveny podobně.

Ustanovení § 1 ZHH vymezuje účel tohoto zákona, kdy stanovuje že:

„Tento zákon upravuje hazardní hry a jejich druhy, podmínky jejich provozování, opatření pro zodpovědné hraní a působnost správních orgánů v oblasti provozování hazardních her“.

Dále ustanovení § 3 ZHH označuje hry, sázky, loterie a další podobné hry souhrnně jako **hazardní hry**. Podobnost s právní úpravou her a sázek obsaženou v OZ je například v tom, že hazardní hry, stejně jako hry podle OZ, spočívají v náhodě nebo neznámé okolnosti.

ZHH je účinný od 1. 1. 2017, do té doby v této oblasti více než čtvrt století fungovala právní úprava zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách. Ten ve svém ustanovení § 2 označoval sázky, hry, loterie a další podobné hry jako **loterie a jiné podobné hry**, přičemž vyjmenovával jednotlivé typy her, stejně tak jako ZHH ve svém ustanovení § 3.

Typické pro hazardní hry jako instituty obsažené ve veřejnoprávním předpise je to, že se jedná o činnost podléhající veřejnoprávní regulaci a pro tuto činnost musí být splněny podmínky dané ZHH. Aby hra byla hazardní hrou a výhra z ní byla vymahatelná, musí být kromě jiného splněna zásadní podmínka - musí se jednat o takové činnosti spočívající v **uskutečňování hazardní hry za účelem dosažení zisku**. Jedná se tedy o přijímání vkladů a sázek do her, výplaty výher a další podle § 5 ZHH. Aby se jednalo o **vymahatelné výhry**, musí být takové hazardní hry provozovány legitimním provozovatelem, který je definován v § 6 ZHH. **Provozovatelem** hazardní hry může být podle § 6 ZHH

buď ČR, nebo právnická osoba podle dalších podmínek uvedených v § 6 odst. 1 písm. b) ZHH. Jsou-li splněny podmínky dané tímto zákonem (tedy především jsou-li hazardní hry provozované legitimním provozovatelem), jedná se o hry, z nichž výhry jsou vymahatelné. Na to nepřímo odkazuje i ustanovení § 2883 OZ, které stanovuje, že:

„Ustanovení o nevymahatelnosti pohledávek ze sázky, hry nebo losu a o pravomoci soudu výhru snížit se nepoužijí na pohledávky ze sázky, hry nebo loterie provozovaných státem nebo podléhajících úřednímu povolení.“

Hazardní hry jsou tedy provozovány buď státem, nebo právnickou osobou s patřičným **povolením**. Ustanovení § 85 ZHH uvádí, pro které hazardní hry je takové povolení zapotřebí. Jedná se o:

- Loterie,
- kursové sázky,
- totalizátorové hry,
- bingo,
- technické hry a
- živé hry.

Povolením je rozhodnutí o udělení oprávnění k provozování konkrétního druhu hazardní hry. Takové povolení vydává Ministerstvo financí za splnění podmínek stanovených v ustanoveních následujících po ustanovení § 85 ZHH.

Některé hazardní hry nepodléhají povolení, ale pouze ohlášení. Podle § 105 ZHH se jedná o tomboly s výší jistiny nepřesahující 100 000 Kč, nebo o turnaj malého rozsahu. Ohlášení se provádí příslušnému obecnímu úřadu.

Další důležitou podmínkou je, že lze provozovat pouze takovou hazardní hru, která je upravena zákonem. Taková hra musí zaručovat stejné podmínky na výhru pro všechny zúčastněné. Hazardní hru nesmí hrát osoba mladší 18 let a další osoby uvedené v § 7 ZHH.

Mezi soukromoprávní úpravou sázek a her a veřejnoprávní regulací hazardních her tedy spatřuji určité podobnosti, ale také velké odlišnosti, vyplývající z rozdílů mezi soukromým a veřejným právem. Například to, že hazardní hry jsou jen takové, které jsou zákonem vyjmenované, zatímco hrami podle soukromého práva jsou jakékoli hry, splňující jejich charakteristické znaky.

Podobenství patříují především ve výkladu jednotlivých institutů, tedy především ve výkladu sázky a hry.

4.1. Sázka

Sázka má podle ZHH dvojí význam. Za prvé lze sázkou rozumět **vkład** do hry. To vyplývá z ustanovení § 4 odst. 1 písm. c) ZHH, podle kterého se vkladem do hry rozumí plnění opravňující zúčastnit se hry, které je představováno jednou, nebo více sázkami, nebo dalšími plněními.

Druhý význam je podobný jako význam sázky v právu soukromém. Jedná se o sázku, jako jeden z **typů her**. ZHH upravuje tzv. **kursovou**, nebo **živou kursovou sázku**. Smysl je téměř stejný jako v soukromém právu, jde o uhodnutí **sázkové příležitosti**, tedy zejména uhodnutí sportovního výsledku, nebo jiné události.

4.2. Hra

Pojem hra podle ZHH má širší význam než v soukromém právu. Prakticky všechny hazardní hry jsou hrou. Podle OZ je podstatou hry to, že jedna ze stran, nebo obě strany (nebo i více stran) si vzájemně slibují určité plnění podle výsledku hry a při takovéto hře je zapotřebí určité aktivity zúčastněných stran. Ať již aktivity fyzické nebo intelektuální. Podobně lze charakterizovat i některé hazardní hry, například bingo, technickou hru, nebo živou hru.

5. Exkurz - hazardní hry z hlediska práva Evropské unie

Všechny země EU vnímají **hazardní hry** podobně. Na hazardní hry se pohlíží spíše jako na nežádoucí společenský jev a jako takový musí být právně regulován, aby se držel ve společensky přijatelných mezích. Úprava hazardních her je otázkou vlastní právní úpravy jednotlivých členských států EU s tím, že **komunitární právo**, tedy právo EU, usměrňuje tyto úpravy tak, aby rozdílnými předpisy nebyl narušován systém vnitřního trhu EU a aby nedocházelo k diskriminačnímu jednání mezi jednotlivými státy. Úlohou EU v oblasti hazardních her je tedy především dohlížení nad fungováním volného pohybu osob, zboží a kapitálu.⁸⁴

Jednou z činností, kterými EU zajišťuje jednotná evropská pravidla vnitřního trhu v oblasti hazardních her, je projednávání **předběžných otázek**. Soudy jednotlivých členských států se mohou obracet na Evropský soudní dvůr (dále jen ESD) se svými předběžnými otázkami, na kterých závisí jejich rozhodnutí ve věci.

Pro právní úpravy hazardních her v rámci EU má velký význam rozsudek ESD ze dne 24. 4. 1992, sp. zn. C-275/92 (dále jen „věc Schindler“). V tomto případě se na ESD se svou předběžnou otázkou obrátil anglický soud. Ten se dožadoval interpretace článků 34, 36, 52 a 56 Smlouvy o fungování EU (dále jen SFEU).

(Původně se jednalo o články 28, 30, 46 a 49 Smlouvy o založení Evropského společenství, dále jen Smlouva o ES, jejíž název Lisabonská smlouva změnila na SFEU)

Článek 34

(bývalý článek 28 Smlouvy o ES)

„Množstevní omezení dovozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem, jsou mezi členskými státy zakázána.“

⁸⁴ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. *Herní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 181 s. ISBN 80-86898-80-6. Str. 99.

Článek 36

(bývalý článek 30 Smlouvy o ES)

„Články 34 a 35 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.“

Článek 52

(bývalý článek 46 Smlouvy o ES)

„1. Ustanovení této kapitoly a opatření přijatá na jejich základě nevylučují užití těch ustanovení právních a správních předpisů, které stanoví zvláštní režim pro cizí státní příslušníky z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví.

2. Evropský parlament a Rada vydají řádným legislativním postupem směrnice ke koordinaci výše uvedených předpisů.“

Článek 56

(bývalý článek 49 Smlouvy o ES)

„Podle následujících ustanovení jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Unie pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb. Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem rozšířit použitelnost této kapitoly též na poskytovatele služeb, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí a kteří jsou usazeni v Unii.“

Anglický soud projednával, zda národní právní předpisy nejsou v rozporu s těmito články SFEU. Jednalo se o spor mezi Komisí pro cla a spotřební daně Spojeného království a bratry Schindlerovými, jehož skutková podstata spočívala v tom, že byly občanům Spojeného království zasílány inzeráty a přihlášky do loterie provozované ve Spolkové republice Německo. Obálky s potřebnými dokumenty a formuláři byly zabaveny britskými celními orgány, podle kterých tak došlo k porušení právních předpisů. Právní předpisy Spojených států totiž

zakazovaly dovoz takových dokumentů, jako jsou přihlášky k účasti v loterii apod. Vystala tedy otázka, zda takové právní předpisy nejsou v rozporu s výše zmíněnými články SFEU. ESD rozhodl tak, že britské právní předpisy jsou sice překážkou volného pohybu služeb, ovšem vzhledem k článku 36 SFEU je v rámci zajišťování ochrany veřejného pořádku, bezpečnosti, zdraví a života lidí a veřejné mravnosti v kompetenci jednotlivých členských států, aby zvážily, jaká opatření jsou potřeba k zajištění těchto společensky významných hodnot, převyšujících zájem na volném pohybu služeb. To ovšem za podmínky, že taková ochranná opatření nebudou zneužita za účelem diskriminace obchodování, využívání a poskytování služeb mezi jednotlivými státy.⁸⁵

Toto rozhodnutí je jedním z klíčových pro posuzování souladu principů SFEU s národními právními úpravami a navazuje na něj řada dalších rozhodnutí ESD. Rozsudek ve věci Schindler se týkal losů, avšak na tento rozsudek navazuje například rozsudek ESD ze dne 21. 9. 1999, sp. zn. C-124/97 (dále jen „věc Läärä“), který se týkal hracích automatů nebo například i rozsudek ESD ze dne 21. 10. 1999, sp. zn. C-67/98, (dále jen „věc Zenatti“), týkající se sázek na sportovní výsledky.

Dnes mají tyto rozsudky význam pro odlišení jednotlivých druhů hazardních her pro účely určení podmínek pravomoci členských států upravovat jejich provozování národní právní úpravou. ESD se ve věci Zenatti vyslovil také tak, že podmínky mohou být v různých členských státech i do jisté míry rozdílné, jelikož vždy záleží na konkrétních podmínkách konkrétního státu, na jeho kulturním, společenském a sociálním stavu.⁸⁶ Vždy tedy musí být omezení odůvodněné potřebou **ochrany důležitých národních hodnot**, tedy veřejnou bezpečností, mravností, veřejným pořádkem, ochranou zdraví a života a dobrými mravy, viz článek 36 SFEU.

⁸⁵ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. *Herní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 181 s. ISBN 80-86898-80-6. Str. 103- 105.

⁸⁶ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. *Herní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 181 s. ISBN 80-86898-80-6. Str. 108.

Závěr

Závěrem bych chtěla podotknout, že pro znalost práva, nejen tedy práva občanského a konkrétně odvážných smluv, je třeba znát i historické souvislosti. Jen tak je možné zcela pochopit zamýšlený význam a účel jednotlivých právních institutů. Na příkladu odvážných smluv se to projevuje dvojnásob. Stačí se například podívat do předchozích občanských zákoníků a porovnat, jakým způsobem upravovaly jednotlivé instituty odvážných smluv. Ne vždy se totiž dle mého názoru jednalo o pozitivní změny k lepšímu. V souvislosti s různými historickými pozitivními i negativními vlivy společenských událostí mnohdy docházelo spíše ke krácení právní úpravy a vypouštění některých právních institutů, než k jejímu zdokonalování. Bez pohledu na historické souvislosti bych nevěděla, proč jsou například hry občanským právem upraveny zrovna takto, proč se jedná o závazky nevymahatelné, kde se celá tato úprava vzala, když předchozí občanské zákoníky některé instituty prakticky neupravovaly,...? Jak tehdejší právníci dokázali tyto instituty interpretovat z pouhých několika ustanovení? Odpovědi na tyto otázky jsem našla v publikacích obsahujících historické souvislosti a zkušenosti. Na jednu stranu je potřeba právní úpravu neustále zdokonalovat, modernizovat, aby odpovídala momentálním společenským požadavkům a hodnotám, ale na druhou stranu je také potřeba neopomíjet historické souvislosti. Důležitou roli hrají také právní řády jiných států, které mají leckdy stejné právní kořeny a ve kterých můžeme najít také spoustu odpovědí, nehledě na to, že právní úpravy různých států se neustále přibližují pod vlivem EU a jiných mezinárodních společenství.

Závěrečné resumé

Obsahem této diplomové práce jsou odvážné smlouvy jako instituty soukromého práva. Práce ovšem obsahuje i stručnou zmínku o obsahově podobných institutech - hazardních hrách, které jsou naopak předmětem práva veřejného. Práce tedy obsahuje i stručné informace o veřejnoprávním pojetí hry, sázky a loterie. Popisuje odvážné smlouvy jak z pohledu dnešní platné právní úpravy, ale obsahuje také srovnání s jejím historickým vývojem. To znamená vývoj právní úpravy odvážných smluv od jejich počátků z dob starověku, přes jejich obnovování a naopak opomíjení v právních úpravách jednotlivých občanských zákoníků.

První část práce jsem zaměřila na stručný historický vývoj právní úpravy odvážných smluv, ale také historický vývoj právní úpravy závazků jako takových.

V dalších částech práce uvádím a vysvětluji jednotlivé typy odvážných smluv podle občanského zákoníku. Vysvětluji také problematiku jejich vymahatelnosti.

V závěru práce zmiňuji instituty podobné některým odvážným smlouvám, tedy přesněji řečeno hrám a sázkám, které ale nejsou smlouvami dle občanského zákoníku. Jedná se o instituty regulované normami práva veřejného.

Final resume

The content of this thesis are aleatory contracts as institutes of private law. However, the thesis also contains a brief mention of similar institutes - gambling, which are in turn subject to public law. It also contains basic information about the public concept of gambling, betting and lottery. The thesis describe aleatory contracts from the point of view of the current legal regulation, but it also contains a comparison with the historical development of legal regulation of these types of contracts. The thesis explain the development of legislation of aleatory contracts since their beginnings in antiquity, through their renewal and, conversely, neglect in the legislation of individual civil codes.

The first part of this thesis is focused on a brief historical development of the legal regulation of aleatory contracts, but also the historical development of the legal regulation of obligations as such.

In other parts of the thesis I mention and explain individual types of aleatory contracts according to the Civil Code. I also explain the issue of their enforce ability.

At the end of the thesis I mention institutes similar to some aleatory contracts, that is to say games and betting, which are not contracts according to the Civil Code. They are the institutes regulated by standards of public law.

Klíčová slova

dědická smlouva, dědictví, hra, hazardní hra, los, loterie, naturální obligace, pojištění, pojistná smlouva, občanské právo, občanský zákoník, odvážná smlouva, sázka, smlouva o důchodu, soukromé právo, zaopatřovací smlouva, závazkové právo, zcizení dědictví

Keywords

inheritance contract, inheritance, game, gambling, drawing lots, lottery, natural obligation, insurance, insurance contract, civil law, Civil Code, aleatory contract, bet, retirement contract, private law, maintenance contract, Law of Obligations, alienation of inheritance

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

ADAMOVIČ, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin.*

1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 136 s. ISBN 80.7179-283-7.

BÍLÝ L. JIŘÍ. *Právní dějiny na území České republiky.* Vysokoškolské učebnice.

Linde Praha a. s. 2003. 474 s. ISBN 80-7201-429-3.

DVOŘÁK, Tomáš. *Zákon o loteriích a jiných podobných hrách s poznámkami a souvisejícími předpisy.* Praha: Linde Praha a.s, 2006. 175 s.

ISBN 80-7201-638-5.

ELIÁŠ, K. a kolektiv autorů. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář.*

2. sv. Praha 2008 Linde. Str. 2639. ISBN 978-80-7201-687-7.

FIALA, Josef et al. *Občanské právo. 2. aktualizované a doplněné vydání*

Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 965 s. Meritum.

ISBN 978-80-7357-948-7.

HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část. 8. vydání.* Praha: C. H.

Beck, 2012, 826 s.

HORÁK, Ondřej, ed. *Dějiny soukromého práva v střední Evropě.* Praha: Hugo

Grotius, 2016. xxi, 208. 155 stran. Klasická právnická díla.

ISBN 978-80-7552-492-8.

HRADEC, Milan. *Pojistné podvody.* 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční

a správní, 2014. Edice EUPRESS. 102 s. ISBN 978-80-7408-089-0.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo.*

Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8.

JANDOVÁ, L., ŠLAUF, P., SVEJKOVSKÝ, J. *Pojištění v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. 353 s. ISBN 978-80-7400-530-5.

KADLECOVÁ, Marta; SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2007. 279 s. ISBN 978-80-7380-041-3.

KAMENÍKOVÁ, B., POLACH, J., KRÁL, M. *Bankovníctví a pojišťovnictví*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008. 160 s. ISBN 978-80-7318-655-5.

KARFÍKOVÁ, M., PŘIKRYL, V. a kol. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. 352 s. ISBN 978-80-87212-45-5.

KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. *Herní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 181 s. ISBN 80-86898-80-6.

KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 937 s. ISBN 978-80-7380-742-9.

MALAST, Jan, RAJCHL, Jiří. *Soudní judikatura v oblasti herního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 460 s. ISBN 978-80-7380-062-8.

PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1. Str. 2805.

PLECITÝ, V, SALAČ, J., BAJURA, J. a kol. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 408 s. ISBN 978-80-7552-703.5.

PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kolektiv: *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k §1721-2893 OZ.* Praha: Leges, 2017. 1680 s. ISBN 978-80-7502-158-8.

RAJCHL, J., KRAMÁŘ, K., MALÍŘ, J. *Právní aspekty hazardních her.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 480 s. ISBN 978-80-7552-646-5.

RAUSCHER, Rudolf. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. 155 s. ISBN 978-80-7552-492-8.

SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* Ostrava: Key Publishing, 2012. 1019 s. Právo. ISBN 978-80-7418-146-7.

SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 408 s. ISBN 978-80-7400-266-3.

SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. 184 s. ISBN 978-80-7552-307-5.

ŠTENGLOVÁ, I. *Přehled judikatury ve věcech občanskoprávních závazkových vztahů.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. 1156 s. ISBN 978-80-7357-576-2.

ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3.

TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., PETR, P. *Základy závazkového práva.* 1. díl. Praha: Leges, 2016. 288 s. ISBN 978-80-7502-124-3.

TINTĚRA, T., PETR, P. a kol. *Základy závazkového práva.* 2. díl. Praha: Leges, 2017, 272 s. ISBN 978-80-7502-168-7.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění

Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, účinný od 1. 1. 1917 do 31. 12. 1965

Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, v platném znění

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 1966 do 31. 12. 1991

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, v platném znění

Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, v platném znění

Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, účinný do 31. 12. 2016

Zákon č. 449/2001, o myslivosti, v platném znění

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění

zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění

Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, v platném znění

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, v platném znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění

Zákon č. 247/ 1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, v platném znění

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Judikatura

a) česká

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 4. 2018, Pl. ÚS 7/2017. [online].

Dostupný

z:

https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2018/Pl. US 7 17 vc. disentu.pdf

Rozsudek NS ČR ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1144/2016. [online].

Dostupný z:

<http://kraken.slv.cz/21Cdo1144/2016>

Rozsudek NS ČR ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 6 Tdo 1488/2010. [online].

Dostupný z:

<https://iudictum.cz/192272/6-tdo-1488-2010>

Rozsudek NS ČR ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2472/2015. [online].

Dostupný z:

<https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/119613/>

Rozsudek NS ČR ze dne 11. 7. 2010 sp. zn. 25 Cdo 5334/2008. [online].

Dostupný z: <https://iudictum.cz/195032/25-cdo-5334-2008>

Rozsudek NS ČR ze dne 16. 5. 2018 sp. zn. 25 Cdo 5644/2017. [online].

Dostupný z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo5644/2017>.

Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2010 sp. zn. 25 Cdo 5012/2007. [online].

Dostupný z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo5012/2007>.

Usnesení NS ČR, ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 7 Td 47/2016. [online].

Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/7Td47/2016>

Usnesení NS ČR ze dne 28. 11. 2006 sp. zn. 30 Cdo 427/2006. [online].

Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/30Cdo427/2006>

Usnesení NS ČR ze dne 14. 4. 2011 sp. zn. 25 Cdo 194/2009. [online].

Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo194/2009>

b) evropská

Rozsudek ESD ze dne 24. 4. 1992, Her Majesty's Cystome and Excise versus Gerhart Schindler and Jorg Schindler, sp. zn. C-275/92. [online].

Dostupný z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61992CJ0275>

Rozsudek ESD ze dne 21. 9. 1999, Marku Johani Läärä, Cotswold Microsystems Ltd. And Oy Transatlantik Software Ltd. Versus Kihlakunnansyyttaja (Jyvaskyla) ans Swomen valtio (Finnish State), sp. zn. C-124/97. [online].

Dostupný z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:61997CJ0124>

Rozsudek ESD ze dne 21. 10. 1999, Questore di Verona versus Diego Zenatti, sp. zn. C-67/98. [online].

Dostupný z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61998CJ0067>

Smlouvy

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. [online].

Dostupná z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Nářizení a vyhlášky

a) české

Nářizení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách, v platném znění [online].

Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-595>

Nářizení vlády č. 320/2018 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2019 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení [online].

Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2018-320>

Vyhláška Ministerstva financí č. 125/1993 Sb., v platném znění [online].

Dostupná z:

<http://ppropo.mpsv.cz/>

b) evropské

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. [online].

Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32012R0650>

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu číslo 89/2012 Sb., občanský zákon. [online].

Dostupná z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Vládní návrh zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, včetně důvodové zprávy.

Dostupný z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=578&CT1=0>

Odborné články

JANDOVÁ, Lucie. *Aktuální vývoj judikatury v oblasti pojištění a náhrady škody. První díl.* [online].

Dostupný z: <https://www.opojisteni.cz/tema/aktualni-vyvoj-judikatury-v-oblasti-pojisteni-a-nahrady-skody-prvni-dil/>

KINDL, M. *Kamenožrout nevadí.* [online].

Dostupný z: <http://www.dockindl.cz/kamenozrout-nevadi>

PŘÍKRYL, V., ČECHOVÁ, J., MINISTERSTVO FINANČÍ. *Porovnání znění nové právní úpravy pojistné smlouvy v novém občanském zákoníku s úpravou provedenou zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), ve znění pozdějších předpisů.* [online].

Dostupný z:

http://www.cap.cz/images/Odborna_verejnost_obrazky/Porovnaní_OZ_PS.pdf

TROJAN, O. *Sázka, hra a los.* [online].

Dostupný z: <http://www.holec-advokati.cz/cs/publikace/aktuality/305>

ZUKLÍNOVÁ, Michaela: *Zdánlivé právní jednání.* [online].

Dostupný z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/zdanlive-pravni-jednani>